

RUDOLF ROCKER

KAPITALISMENS NYA UTVECKLINGSFAS

DEN MODERNA KAPITALISMEN. — RATIONA-
LISERINGSPROBLEM. — ARBETS-
LÖSHETEN, ORSAKER,
VERKNINGAR

*Auktoriserad, förkortad översättning från tyskan
av ALBERT JENSEN*

BOKFÖRLAGET BRAND - STOCKHOLM

Efter kriget har man mycket ofta talat om »kapitalismens dödskris». Som politiskt slagord spelar denna banala fras fortfarande en viss roll inom vissa kretsar av våra dagars arbetarrörelse, vilket dock icke hindrar, att den trots allt blir ett tomt och innehållslöst påstående, vars tillfälliga inflytande på tänkandet blott kan förklaras av det kaotiska tillstånd, som överallt framträtt efter den stora folkslakten. De revolutionära händelserna i Central-europa, men framförallt den stora socialpolitiska omvälvningen i Ryssland, väckte inom de europeiska arbetarmassornas led för en tid förhoppningar om ett omedelbart utbrott av en världsrevolution i socialistisk anda, en önskan som blott var alltför förståelig efter krigets fruktansvärda erfarenheter. Och då man redan trodde sig stå på tröskeln till världsrevolutionen, så blev, som det i slika situationer så ofta är fallet, denna önskan tankens fader; i varje uttryck för den oordning den samhälleliga organismen råkat i såg man ett symptom för den kapitalistiska världens dödskris. Och man kunde heller inte göra något annat under dåvarande omständigheter.

Förhoppningarna från denna tid ha icke gått i uppfyllelse, och även den mest oberörda optimism måste finna sig i det faktum, att den kapitalistiska stats- och samhällsordningens fogar äro starkare än de sågo ut att vara, och säkerligen ännu komma att hålla ut mången storm.

De få, som sågo djupare, måste till och med erkänna, att arbetarrörelsen själv genom hela sin andliga och taktiska inriktning under de senaste femton åren i icke ringa grad bidragit till, om också mot sin vilja, att göra den kapitalistiska världsordningens fogar varaktiga och motståndskraftiga. Arbetarrörelsen slog allt djupare rötter i den kapitalistiska ordningen och blev en allt mera nödvändig beståndsdel i densamma. Den hållning, de allra flesta fackliga och politiska arbetaresammanslutningar intogo under kriget, och den egendomliga inriktningen av deras praktiska politik i nästan alla länder, bevisa blott allt för tydligt, att vår uppfattning varken är något tomt påstående eller en illvillig förtolkning av de faktiska förhållandena i samhället.

Det ständigt mera omkring sig gripande förborgerligandet av arbetarrörelsen i allmänhet, vilket kan konstateras i de flesta länder, berövade rörelsen icke blott den djupare förståelsen av dess egentliga intresse, det berövade den också förmågan till varje skapande och konstruktivt socialistiskt handlande. Överallt där arbetarna, inspirerade av små minoriteter, under de senaste årens revolutionära händelser gjorde praktiska försök i socialistisk riktning, blev resultatet rent negativt. Vi äro helt säkert de sista till att underskatta de särskilda svårigheter, som resa sig i vägen för sådana försök. Men detta förändrar på intet sätt det absoluta faktum, att huvudorsaken till misslyckandet är att söka i administrativ och samhällsekonomisk inkompetens hos arbetarna, vilka aldrig blivit uppfostrade för sådana uppgifter inom sina politiska och fackliga sammanslutningar. Efter den revolutionära periodens

alla bittra erfarenheter vore det ett olycksdigert självbedrägeri, om icke någonting ännu värre, att icke vilja vidkännas detta.

Hela utvecklingen inom den samlade arbetarrörelsen i de flesta länder efter den gamla Internationella Arbetar-Associationens sönderfallande, är i första hand ansvarig för detta tillstånd. Å ena sidan kom man icke ut över de vanliga lönekravens och de praktiska dagsreformernas nivå; å andra sidan igenmuddrades rörelsens socialistiska anda i den borgerliga politikens grunda kanaler, vilken borgerliga politik tog hela dess uppmärksamhet i anspråk och icke lämnade den någon tid övrig för problemet om samhällets socialistiska reorganisation, lika litet som för en praktisk och konstruktiv fostran av massorna i ett sådant syfte. Man kom faktiskt icke ut över de trånga gränserna av de i det nuvarande lönesystemet givna betingelserna, utan drömdo om en erövring av den politiska makten, då i stället den andliga brännpunkten borde varit frågan om erövringen av jord och grund och produktionsmedel; den brännpunkt kring vilken arbetarnas hela tänkande och handlande bort kretsas. Denna ödesdigra efterlåtenhet beträffande en verkligt socialistisk fostran av arbetarklassen måste då naturligt nog också överallt göra sig kännbar under den stormiga perioden efter kriget, och icke ens revolutionen var i stånd att ersätta denna brist i uppfostran.

Revolutioner kunna blott utveckla en grodd, som redan är för handen och som trängt in i massornas medvetande; de kunna icke själva skapa denna grodd och ur intet skapa nya världar. Därför kunde revolutionerna även i detta fall endast

åstadkomma förändringar av de politiska formerna och förhjälpa nya partier till makten, under det att grundvalen för den samhälleliga organismen blev oberörd och alla praktiska försök på detta område strandade på arbetarnas oförmåga, vilka väntade frälsningen från den nya statsordningen.

Redan på grund härav är det absurt att fantisera om en kapitalismens döds kris, som det först skulle kunna bli tal om, när stora massor av arbetarna blivit andligt inriktade och praktiskt förberedda på en verkligt socialistisk omvälvning. Endast den, som icke har någon aning om förskjutningen inom våra dagars ekonomiska liv eller som spekulerar i de breda massornas okunnighet för att missbruka dem för ett eller annat partipolitiskt syfte, kan ännu tala om något sådant.

I verkligheten har kapitalismen blott inträtt i en ny fas av sin utveckling, en fas, vars betydelse för arbetarnas allmänna läge torde bli mera hotande än alla förgångna former av kapitalism. Detta så mycket mera som den exempellösa inre splittringen inom arbetarklassen förlamar varje energiskt och målmedvetet motstånd mot den kapitalistiska samhällsordningens nya former och på förhand dömer det att misslyckas. Den, som ständigt är van att betrakta det sociala livets yttringar genom doktrinära teories färgade glas och överallt blott ser »historiska nödvändigheter» och ett »tvångsmässigt skeende», ser naturligtvis världen i en annan belysning. Det kan ju i och för sig vara ganska intressant, men därmed lär man sig icke förstå det samhälleliga livets drivkrafter; man når på det sättet blott till felslut och falska förutsättningar,

vilka måste komma att bli synnerligen olycksdiga för arbetarmassorna.

Strängt taget kan man numera icke ens tala om en internationell ekonomisk kris, så mycket mindre om en kapitalismens döds kris.

Beteckningen kris torde väl knappast vara riktig för det ekonomiska läget. En kris betecknar alltid blott en tidsbegränsad stockning på handeln och produktionens område, framkallad genom vissa rubbningar i den samhälleliga organismen, en stockning, som efter längre eller kortare tid åter försvinner. Nästan alla kriser inom den kapitalistiska samhällsordningen framkallas genom ett skenbart överskott i produktionen, varför redan Charles Fourier kunde tala om »crise plethorique», en kris genom överflöd, och därmed pekade han på en av de värsta vansinnigheterna i det kapitalistiska systemet. Naturligtvis är detta så kallade överskott endast av konstlad natur och skulle försvinna i samma ögonblick som det gjordes tillgängligt för det allmänna behovet.

En kris inom det kapitalistiska samhället är således alltid bunden vid en viss tid. Detta har åtminstone varit fallet med alla hittillsvarande s. k. kriser, som periodiskt hemsökt den kapitalistiska världen. Men beträffande de ekonomiska företeelser, som nu göra sig kännbara över hela Europa, gäller det uppenbarligen, såvida icke alla tecken slå fel, ett slags varaktigt tillstånd, på vilket man för närvarande icke kan se något slut, ett tillstånd som är betingat av helt andra faktorer och som endast åtminstone delvis skulle kunna övervinnas genom en fullkomligt ny inriktning av det kapitalistiska systemet i Europa.

Den egentliga orsaken till de nuvarande ekonomiska förhållandena i Europa låter sig ledas tillbaka till en stark förskjutning i den ekonomiska jämvikten, en företeelse som blir ständigt klarare utkristalliserad och i vilken även den så kallade rationaliseringen av industrien finner sin slutgiltiga förklaring. Denna förskjutning inom världshushållningen är en direkt följd av världskriget och dess omedelbara resultat. Europa har förlorat den ekonomiska första rangställning inom världsproduktionen och världshandeln, som det förstått att upprätthålla ända tills kriget, och det blir nu allt mer och mer trängt i bakgrunden, i synnerhet av Nordamerika. Och icke blott av Amerika; även Sydafrika, Australien och de asiatiska länderna spela en allt verksammare roll i denna process, även om det här åtminstone för närvarande blott gäller vissa industrigrenar. Men början är gjord och ingen makt i världen är i stånd att tillbakhålla denna process.

Vill man förskaffa sig ett klarare begrepp om Europas sjunkande andel i världsproduktionen och världshandeln och om Amerikas och de asiatiska ländernas stigande inflytande, så bör man kasta en blick på följande siffror:

	Procentuell andel i världsproduktionen					
	Europa		Nordamerika		Asien	
	1913	1925	1913	1925	1913	1925
Råvaruproduktion	43,4	38,7	26,8	28,7	20,7	22,0
Metaller	52,3	40,8	42,5	50,8	3,4	4,5
Kol	51,0	47,0	43,0	44,0	4,5	6,6
Petroleum	21,6	8,1	64,5	70,65	6,0	6,6
Råjärn	58,0	47,0	41,0	49,0	1,0	3,0
Stål	56,0	46,0	43,0	52,0	0,5	2,0
Maskintillverkning	47,0	37,5	52,0	61,0	1,0	1,7
Elektrotekn. industri	69,4	47,0	29,0	48,0	1,0	3,0
Kemiska produkter	65,5	49,0	34,0	48,0	1,5	3,0
Bomullsindustri	53,0	41,0	26,0	27,0	20,0	27,0
Konstsiden	92,5	71,5	6,4	27,5		1,0
Skeppsbyggnad	87,8	87,6	8,3	5,9	1,9	2,5
Tonnagebestånd	80,0	63,0	11,5	22,8	3,8	7,6
Världshandeln	58,5	50,4	14,0	18,5	12,3	16,6

Europa har alltså, som denna tabell klart nog visar, mer och mer trätt i bakgrunden gent emot Amerika i de viktigaste industrigrenarna, och det är mer än tvivelaktigt, om det någonsin kan återvinna sin förlorade terräng. Tvärtom tyder allt på, att Nordamerikas frammarsch vad beträffar världsproduktionen i framtiden kommer att göra ännu större framsteg och att Förenta staterna inom en snar framtid kommer att marschera i spetsen även beträffande världshandeln. I detta avseende torde de små framgångar, som den tyska industrien rönt, icke öva något nämnvärt inflytande.

Bortsett från dess nuvarande ställning som världsbankir, till vilken kriget förhjälp det, besitter Amerika oerhörda naturrikedomar, villas betydelse man knappast kan överdriva. Därtill bildar det med sina 48 stater en ekonomisk-politisk enhet, som alltså icke är ekonomiskt sönderdelad genom hämmande och skadliga tullskrankor och icke kan hotas i sin allmänna utveckling ifrån denna sida. Europa däremot, som blivit utarmat genom kriget och under detta har förlorat en del av sina tidigare avsättningsområden, sönderfaller i 37 större och mindre stater, som ömsesidigt göra varandra livet surt genom höga skyddstullar och långvariga handelsfördrag, de där bidraga till att klavbinda den ekonomiska utvecklingen. I detta avseende har läget blivit ännu sämre efter kriget, då genom uppkomsten av en hel rad nya stater till de redan förut existerande ytterligare tillkommit omkring 11,000 mil gränser och tullskrankor. Alla dessa stater stå till tänderna väpnade emot varandra, så framt de i världskriget besegrade icke till stor del äro förhindrade härutinnan genom fredstraktaten från Ver-

sailles; de förslösa årligen omkring tio miljarder kronor av sina inkomster till rustningar och andra militära ändamål, en summa som rent av förefaller vansinnig i betraktande av de breda massornas fruktansvärda ekonomiska läge och hopplösa elände.

Tar man förutom denna tröstlösa söndersplittning av de ekonomiska krafterna även i betraktande de sår, som kriget tillfogat de enskilda länderna, samt massornas sjunkande köpkraft, så kan man väl knappast antaga, att Europa någonsin skall bli i stånd att inom ramen av det kapitalistiska samhällstillståndet gent emot Amerika återvinna sin förlorade ekonomiska ställning. Därtill kommer dessutom, att Förenta staterna knappast importerar några varor från Europa, utan täcker sina behov från Sydamerika och Ostasien, enligt vad den engelska representanten på den ekonomiska världskongressen i Genève för kort tid sedan förklarade.

Nu är emellertid den mekaniska verktygs- och maskinapparat, över vilken Europa för närvarande förfogar, tekniskt mycket mera utbyggd än vad den under nuvarande förhållanden kan sysselsätta människor. I allmänhet kan denna företeelse ledas tillbaka till den kapitalistiska tidsålderns ensidiga utveckling av industrien på alla andra produktionsgrenars bekostnad. Den omedelbara orsaken till densamma måste väl sökas däri, att det under kriget i de krigförande länderna ställdes kolossala krav på de viktigaste industriernas leveransförmåga för att kunna tillfredsställa de enskilda staternas militära behov. Å andra sidan medförde kriget, därigenom att det under fyra långa år avspärrade de enskilda folken från varandra, anledning till skapandet av självständiga industrier, i synnerhet hos

de neutrala folken, vilka förut brukade täcka vissa delar av sitt behov hos de stora industriländerna, men nu måste så vitt möjligt göra sig oavhängiga.

Tar man dessutom i betraktande, att den östliga delen av Europa, särskilt Ryssland, under många år icke kunde komma i åtanke för de stora europeiska industristaterna, först och främst icke för Tyskland, varken som avsättningsområde eller leverantör av råvaror, och att Ryssland ännu i dag, trots dess uppenbara uppsving på det ekonomiska livets område, står tillbaka för Danmark beträffande såväl införsel som utförsel, då förstår man först riktigt i vilket allvarligt ekonomiskt läge Europa råkat efter kriget.

Resultatet blev, att de industriella företagen i de flesta europeiska länderna icke längre kunde fullt utnyttjas i förhållande till sina tekniska produktionsmöjligheter på grund av den genom kriget framkallade rubbningen i den ekonomiska jämvikten. Så arbetade exempelvis de engelska bomullsspinnerierna under nära fem år endast trettio till trettiofem timmar i veckan. Den europeiska maskinindustrien sysselsatte år 1925 endast 77 proc. av sina förra arbetare. Inom stålindustrien sysselsattes endast 60 proc. av den tidigare arbetarstocken. Liknande voro förhållandena i många andra produktionsgrenar. Den omedelbara följden av detta tillstånd måste bli den oerhörda arbetslöshet, som nu hemsöker alla Europas länder. De arbetslösas antal i Europas olika stater omfattar för närvarande (år 1927) omkring 10 miljoner. Läger man därtill de arbetslösas familjer, så gör detta ungefär tjugo till tjugotvå miljoner människor, som drabbats av detta fruktansvärda samhälleliga onda.

Det var de sakkunnigas mening, att till avskaffandet av detta onda såväl som till skapandet av bättre ekonomiska förhållanden överhuvudtaget endast ett medel kunde komma i fråga, nämligen den planmässiga rationaliseringen av det ekonomiska livet. På grund härav blevo de nya metoderna mottagna med uppenbar sympati, icke allenast av företagarna, men även av de organiserade arbetar-massorna, framförallt i Tyskland, där rationaliseringen har tagit större omfattning under de senare åren än i något annat land i Europa och med vilket land vi därför huvudsakligen komma att sysselsätta oss i det följande. Just i Tyskland ha resultaten av rationaliseringsprocessen såväl för företagarna som för arbetarna tydligast gjort sig märkbara, och ehuru rationaliseringsprocessen ännu icke på långt när blivit avslutad, så äro vi i stånd att på grundval av de senaste årens erfarenheter helt och fullt kunna värdera den samhälleliga betydelsen för alla parter av det nya systemet.

Rationaliseringens problem och verkningar.

Man har ofta framställt rationaliseringen som en specifik amerikansk företeelse, och det förhållande, att taylorssystemet och det så kallade löpande bandet först kom till användning i Amerika, ger denna uppfattning ett sken av berättigande. Icke destomindre hysa vi den uppfattningen, att det innebär en fullständig missuppfattning av ekonomiska fakta, om man i dessa företeelser blott vill se en följd av den amerikanska andan, som den europeiska människan aldrig av sig själv skulle kommit

på. Det faktum, att dessa saker närmast kommit till oss från Amerika, utgöra ännu intet bevis för, att de nödvändigt ha sin grund i den amerikanska andan. Vi äro snarare av den uppfattningen, att vi här ha att göra med verkningarna av ett samhällssystem, som innerst har sina rötter i den kapitalistiska utvecklingen av hela vårt ekonomiska liv. Fords och Taylors metoder komma dock icke som en uppenbarelse från himmelen. Även de ha haft sina föregångare, vilka framsprungit ur den kapitalistiska ekonomien och ingalunda ur någon speciell nationell inriktning.

Premiearbete, kontrollur, »vetenskaplig arbetsledning», som man kallat den raffinerade beräkningen av varje muskelrörelse i arbetet, och en hel rad andra företeelser i den moderna produktionsprocessen ha förberetts genom den kapitalistiska produktionen i allmänhet och befrämjats av denna.

I grund och botten är den så kallade rationaliseringen ingalunda någon helt ny företeelse. Nytt är endast det överraskande snabba sätt, på vilket den speciellt i Tyskland blivit genomförd. Taylor hade insett, att de vanemässigt gjorda greppen och rörelserna i arbetet ingalunda alltid voro de mest praktiska och de mest tjänliga för den enskilde arbetarens produktiva prestationsförmåga. Genom att studera dessa rörelser med fackmässig sakkunskap och insikt för att förenkla dem efter bestämda regler insåg han, att ett företags produktivitet genom dylika metoder skulle kunna förhöjas i oerhörd grad. Hur dessa metoder verkade andligt och fysiskt på människan, det bekymrade honom mindre, ty när man väl kommit så långt, att man vill för-

vandla människan till en maskin, så har man intet särskilt intresse för sådana småsaker.

Från Taylorsystemet till Henry Fords glidande band är det blott ett steg. Ford profiterade på Taylor, och hans så ofta prisade genialitet bestod endast däri, att han fortsatte Taylors metod och passade massproduktionen efter de nya behoven.

Vid den så kallade rationaliseringsmetoden kommer väsentligen trenne faktorer i betraktande:

1) Bildandet av industriella karteller eller truster för förenkling av den allmänna produktionsprocessen inom bestämda industrier och för enhetlig reglering av priserna.

2) En omfattande och genomgripande mekanisering av arbetsprocessen med användandet av alla tänkbara tekniska hjälpmedel.

3) Den planmässiga inställningen av arbetarens kropp och själ på maskinens rytm och det löpande bandets rörelser.

Dessa rationaliseringens trenne företeelseformer ha också tydligast trätt i dagen under loppet av de båda sista åren vid den stora omgestaltningssprocessen av den tyska industrien och kommer väsentligen att sysselsätta oss i det följande.

Det förlorade kriget hade försatt den tyska kapitalismen i ett svårt läge. Den hade måst avstå ifrån exportmarknaden och viktiga industriella områden i det egna landet. Därtill kom dessutom segrarnas högt uppskruvade ekonomiska fordringar, ledsagade av det fullständiga politiska sammanbrottet av den gamla kejsrerliga regimen. Även fruktan för socialisering spelade till en början en viss roll, från vilken fruktan den tyska bourgeoisie visserligen mycket snart hämtade sig, sedan

den lärt känna den organiserade arbetarmassans politiska och ekonomiska inkompetens.

Efter det blodiga undertryckandet av den revolutionära folkresningen i de olika delarna av landet och den politiska stabiliseringen genom Weimarförfatningen utvecklades mellan de tyska företagen och de tyska fackförbunden ett tyst fortsättande av den famösa borgfredens taktik, vilken så förträffligt bestått provet även under kriget, om icke just till arbetarnas fördel. Man bankade oavbrutet in i massornas huvud, att Tyskland förlorat kriget och att krav på högre löner fullständigt måste ruinera den tyska industrien. Aldrig någonsin fann en härskande klass så beredvilliga organ bland dess egna offer som de tyska företagen i de politiskt och fackligt organiserade arbetarmassorna. Men medan man oupphörligt förkunnade för massorna, att »endast arbetet kunde rädda Tyskland», så tänkte den tyska kapitalismens representanter alls icke på att inskränka sin profit. Tvärtom! Sedan de övervunnit sin första rädsla, ryggade de icke längre tillbaka för något medel, när det gällde att hänsynslöst värna om sina egna intressen.

De tyska kapitalisterna förstodo att skaffa sig profit av allt, även om det egna folkets breda lager därigenom skulle duka under. Icke tillfredsställda med de fabelaktiga vinster de hade uppnått under kriget, tänkte de ej heller efter kriget någonsin på att återlämna så mycket som ett enda öre av det tillroffade åt folket. Ingen tänkte senare på de miljonvinster de hade tilloffrat sig under inflationsperioden. De krävde tvärtom av riket gottgörelse för sina förluster och regeringen Luther—Stresemann skyndade sig, utan att därvid bekymra sig

det ringaste om riksdagens rätt att bestämma budgeten, att utbetala 706,4 miljoner guldmärk till dem.

När, efter den fruktansvärda utarmningen av arbetarklassen och den förutvarande medelklassen, stabiliseringen av valutan äntligen inträdde, löste företagarna sina finansiella svårigheter med hjälp av utländska kapitalister för att därefter skrida till en planmässig omgestaltung av industrien, varvid man naturligtvis i främsta rummet tog sikte på säkerställandet av vinsten.

Om man tidigare, i all synnerhet under inflationstiden, genom bildandet av så kallat vertikala karteller huvudsakligen eftersträvat att åstadkomma en reglering av försäljningsprisen, så försökte man numera genom förtrustning av besläktade eller samma slags industriella företag pressa produktionskostnaderna ned till ett minimum.

Men innan den så kallade rationaliseringen riktigt kunde börja, föregicks den av ett slags rensningsprocess, så som man brukade kalla nedläggandet av en hel rad icke räntabla företag inom alla industrier. Så försvunno i april månad 1925 icke mindre än 910 företag ur det offentliga livet. I oktober samma år steg antalet under månaden nedlagda företag till 1,797. I januari 1926 uppgick antalet till 3,645. Därmed hade man nått kulminationspunkten i denna rensningsprocess. Redan i oktober 1926 sjönk antalet under månaden utrangerade företag till 632 för att i december samma år gå ned till 427. Först nu var banan riktigt fri för den planerade förtrustningen.

När rationaliseringsprocessen började, hälsade man den som en ekonomisk nödvändighet, som skulle komma såväl företagarna som arbetarna till-

godo. Och icke blott de, utan även den breda massan av förbrukare skulle draga fördel av den. Man var fast övertygad om, att rationaliseringen av industrien icke blott snart skulle häva den stora arbetslösheten, utan även framkalla en allmän sänkning av priserna på den inländska marknaden. Emellertid hade man varit nog försiktig att icke försumma fästa uppmärksamheten på, att den av den nya proceduren betingade omläggningen av driften krävde en viss tid och att man därför rimligtvis icke kunde vänta några under redan från första dagen. Huvudsaken var att man gjorde en början för att åter bringa den tyska industrien på benen och skapa normala förhållanden. Denna uppfattning förfäktades icke blott av de flesta borgerliga representanter för det ekonomiska livet, men även de reformistiska fackförbundens nationalekonomiska teoretiker sjöngo enstämmigt samma sång och hoppades att den nya metoden skulle framkalla en ny tid med ekonomisk avspänning, som även skulle komma arbetarna tillgodo.

Nu har det redan förflutit två år, så att man icke längre kan tala om en begynnelse. De allmänna resultat, som rationaliseringen framkalla i alla grenar av produktionen, äro av den art, att man numera icke kan hänge sig åt några förhoppningar. Överallt i Tyskland, där systemet trätt i funktion, ha endast och allenast företagarna profiterat, medan förhållandena gestaltat sig ännu bedröfligare för producenternas och förbrukarnas stora massa.

Ur den nyligen från riksfinansministeriet utkomna skriften »Konzerne, Interessengemeinschaften und ähnliche Zusammenschlüsse im Deutschen Reich Ende 1926» framgår, att den 31 oktober 1926 fanns

i Tyskland 12,392 aktiebolag, vilka förfogade över ett nominellt kapital på 20,35 miljarder mark. Av dessa äro 1,967 förenade i koncerner, som förfoga över ett kapital på 13,24 miljarder mark. Tar man alltså kapitalkraften hos dessa bolag i betraktande så framgår det, att 65,1 proc. av hela det tyska aktiekapitalet är placerat i koncerner, vars verkningskraft sträcker sig över nära två tredjedelar av Tysklands ekonomiska liv. Hur långt förtrustningen fortskridit inom de olika industrierna, framgår därav, att från 80,9 procent till 98,3 procent av följande industrier äro förtrustade: stenkolsindustrien, brunkolsindustrien, kaliindustrien, alla de med gruvdriften sammanbundna företagen, storsjärnsindustrien, de med järn- och metallframställning förbundna företagen, elektrotekniska industrien, kemiska industrien, färgindustrien, vatten-, gas- och elektricitetsverk, bankerna, finansbolag, försäkringsbolag, sjöfartsbolag.

Som redan anmärkts, skulle de efter det horisontella systemet nyskapade trusterna eller koncernerna åstadkomma, att produktionskostnaderna nedsattes till ett minimum i motsättning till systemet med så kallade vertikala kartellerna, som endast äro inriktade på en reglering av priserna till fördel för företagareväldet och som i synnerhet blomstrade särdeles yppigt under inflationsperioden.

Det nya systemet hade till uppgift att åstadkomma en överenskommelse mellan de olika bolagen inom samma produktionsgren eller en sammansmältning av dem till ett enhetligt förvaltadt företag. Genom sammanslagningen av besläktade industriföretag och likartade företagsgrupper, genom gemensamt inköp av råvaror och genom upprättandet av en central förvaltning över företagen inom samma industri,

försökte man åstadkomma den åsyftade sänkningen av produktionskostnaderna. En organisation av denna art specialiserar de enskilda arbetsgrenarna till det yttersta, förminskar antalet fabrikationstyper, stegrar till det yttersta den enskilde arbetarens prestation genom användandet av premiearbete eller införandet av det löpande bandet, men på bekostnad av arbetarens fysiska och andliga sundhet. De materiella fördelarna för innehavaren av produktionsmedlen av en sådan serieproduktion efter vetenskapligt fastställda principer ligga klart i dagen. Det är stor skillnad, om det i ett företag ständigt framställs en och samma varutyp eller om det i varje företag inom samma industrigren ständigt måste företagas förändringar för att producera olika typer, så som hittills varit fallet.

Rationalisering vid kolgruvorna.

Mest genomgripande har den nya metoden hittills verkat inom gruvindustrien, vilken under de senaste åren genomgått en fullständig revolutionering. Medan år 1913 endast 5 procent av kolbrytningen utfördes på mekanisk väg, översteg redan 1925 den på mekanisk väg brutna kolmängden femtio procent och befinner sig i ständigt stigande. Inom gruvindustrien blir handarbetet mer och mer tillbakaträngt och inom några få år kommer hela industrien på ett rent fabelaktigt sätt att vara mekaniserad. Denna mekanisering av kolgruvorna har emellertid uteslutande kommit kolmagnaterna tillgodo. Just här framträdde tydligast det kapitalistiska systemets hela inre orimlighet. I stället för att den fortskridande mekaniseringen av arbetspro-

cessen skulle förminska den enskilde producentens fysiska ansträngningar, så ökas dessa i anseende grad därigenom, att man anpassar den mänskliga kroppens muskelrörelser till maskinen och förnedrar människan själv till en själlös maskin.

På konferensen i Spaa 1920 profeterade herr Stinnes under de tyska företagens bifall, att förlusten av stora tyska kolområden genom diktatet i Versaillesfredens traktat måste komma att försätta hela den tyska industrien i ett tillstånd av varaktig tärande sjuklighet. Men de tyska arbetarna bringade han den gången det trösterika budskapet, att en tio timmars arbetsdag för en tid av tio till femton år i förening med nedsatta löner var ofrånkomlig, om den tyska industrien allmänt skulle kunna återhämta sig ur sin kritiska ställning. Det har blott förflutit några år, sedan herr Stinnes lämnade det jordiska, men redan nu måste vi fastställa, att kolproduktionen i det förminskade Tyskland redan överskridit 1913 års produktion. Allenast i Ruhrområdet brytes nu 800,000 ton mera kol i månaden än före kriget. Faktiskt befinna vi oss redan inför ett kolöverskott, vilket emellertid icke kommer förbrukarna tillgodo. Tvärtom! Trots det rent av glänsande finansiella läget för kolgruvorna i Ruhrområdet, vågade Rheinisch-Westfälische Kohlensyndikat nyligen återigen anmoda staten om att från den 1 juni få höja priserna på samtliga stenkolsorter med 7,5 proc., med undantag för koks och briketter.

Rikskolrådets statistik fastställer, att den totala kolproduktionen stigit från 140 miljoner ton år 1914 till 145 miljoner ton år 1926. Arbetsavkastningen har stigit med 20, i många fall till och med med

30 procent. Medan år 1922 det i Rhen och Ruhr-områdets stenkolsgruvor varje månad bröts ungefär 8 miljoner ton med en arbetsstyrka på 544,961 man, så hade den totala produktionen i mars 1926 stigit till 8,5 miljoner ton med en arbetsstyrka på 357,294 man. Den totala kolbrytningen hade alltså höjts under denna tid med en halv miljon ton månatligen, medan arbetsstyrkan samtidigt blivit reducerad med nära 200,000 man.

När således herr Stinnes i Spaa talade om en den tyska industrien tärande sjukdom, så kan man icke spåra denna tärande sjukdom i de väldiga jättevinsterna, som rationaliseringen bringat kolindustriens magnater. Men väl kan man med oförtydlig rätt tala om en tärande sjukdom hos den tyska arbetarklassen, vilken, efter alla de obeskrivliga lidandena som kriget och inflationstiden bringade den, i dag genom den berömda rationaliseringsprocessen blivit pressad till en levnadsstandard, som är ett hån mot alla begrepp om en sund mänsklig medkänsla.

I den beryktade artikeln 157 av den beryktade Weimarförfattningen står det visserligen skrivet: »Arbetarna stå under rikets särskilda beskydd». I verkligheten är detta endast en tom och meningslös fras, eftersom man ingenstades kan förmärka något sådant skydd, framför allt icke inom den tyska gruvindustrien, där gruvförvaltningens diktat representerar den oinskränkta makten.

Medan många tusen gruvarbetare genom rationaliseringen uteslötos från produktionen och tillsammans med sina familjer måste leva i den bittersta nöd, blevo enligt en detaljerad beskrivning i »Reichs- und Staatsanzeiger» under tredje kvartalet år 1926 allenast i Preussen utförda 3 miljoner över-

tidsskift. Om ej så varit förhållandet hade 30,000 arbetslösa gruvarbetare funnit sysselsättning under den angivna tiden. Men gruvkapitalismen som är upptagen med rationaliseringen, har varken tid eller intresse för sådana hänsyn, och staten underkastar sig denna kapitalism, som den trogne tjänaren underkastar sig sin herre. Och detta trots den berömda artikeln 157 i författningen, vilken visserligen tar sig bra ut på papperet, men inte har någon betydelse i det praktiska livet. Samtidigt rapporterar arbetsförmedlingsbyråerna för distriktet Hamborn, Dinslagen och Duisburg, att av 1,025 yrkeslärdas arbetslediga gruvarbetare 725 icke längre kunna komma i fråga vid arbetsanvisning på grund av sjukdom, invaliditet etc., och att av de övriga 300 40 proc. består av arbetare, »vilka äro över 45 år gamla och därför knappast torde kunna komma i fråga för någon anställning». Med torra ord fastställes, att en gruvarbetare, som intill 45 års ålder blivit skinnad och plundrad av gruvkapitalet och dagligen satt sitt liv och sin hälsa på spel för dess profit, vid denna ålder har förlorat sitt värde som rentabelt utsagningsobjekt.

Vi äro fullständigt okunniga om gruvkapitalets verkliga vinster, då det förstått att undandraga sig varje allvarlig kontroll. Likväl erbjuda stigningen av kurserna på de kolaktier, som omsatts på börsen, rätt intressanta hållpunkter, vilket framgår av följande tabell:

	Deutsch.-Lux. Gruvbol.	Harpener Gruvbol.	Gelsenkirch. Gruvbol.	Mülheimer Gruvbol.
1926				
1 maj	94,5	112,8	99,5	95,5
15 maj	93,2	112,5	97,0	95,5
1 juni	109	125,2	110,5	104
15 juni	117	131	125	102
1 juli	139	143	155	120
15 juli	140	139,5	170	110,5
2 aug.	150,8	157,5	170,5	126
10 aug.	156	152	177,3	127,3

Jämför man företagarnas vinster med gruvarbetarnas löner, så ha dessa senare, trots en nominell förhöjning, i verkligheten sjunkit i jämförelse med den stegrade avkastningen. Den famösa rationaliseringen har således uteslutande kommit kapitalet tillgodo, medan arbetarna, såvida de icke genom en tvungen overksamhet prisgivits åt eländet, tagit skada till hälsa och liv genom en hänsynslös hets och övertidsarbete. Det bästa beviset för de hälsofarliga verkningarna av det nya systemet är den rent av skräckinjagande stegringen av tuberkulos-sjuka bland gruvarbetarna och de fruktansvärda olycksfallssiffrorna från gruvindustrien.

I Dortmunderdistriktet uppgick antalet olycksfall under första kvartalet 1926 till 15,355. Olycksfalls-siffran steg i detta distrikt till 21,789 under tredje kvartalet. Olycksfallen med dödlig utgång utgjorde för första kvartalet 178, men för tredje kvartalet 209. I de preussiska gruvorna inträffade under sista kvartalet 1926 34,179 olycksfall, varibland 335 med dödlig utgång. Under första kvartalet 1927 hade siffrorna stigit till 35,535 olycksfall av vilka 340 med dödlig utgång. Det innebär, att i de preussiska gruvorna varje dag 473,8 gruvarbetare drabbas av olycksfall av vilka 4,53 med dödlig utgång. Det betyder också, att var fjärde gruvarbetare i Preussen varje år drabbas av ett olycksfall.

»Följderna av ett sådant system är det avskräckande höga antalet olycksfall. Sedan 1910 ha 29,322 tappra gruvarbetare satt livet till, alltså 1,725 varje år. Om man ställde deras kistor intill varandra i ett led, så skulle detta led få en längd av 58,6 kilometer!» förkunnade riksdagsman Jacobs i den preussiska kammaren.

På samma sätt gestalta sig förhållandena i mellersta Tysklands brunkolsgruvor. Där hade man under inflationstidens kritiska period tvingat gruvarbetarna till en arbetstid på 9 tim. under och 12 tim. över jorden under förklaring, att man i annat fall var tvungen att inställa driften. Det omedelbara resultatet av denna överenskommelse blev, att av 150,000 gruvarbetare avskedades icke mindre än 60,000, medan de övriga 90,000 måste offra sin hälsa under en abnormt stegrad arbetstid. Brunkolskapitalisterna ha däremot all anledning att vara tillfredsställda med sina »rationaliseringsvinster». Så kunde exempelvis Roddergrube A. G. i Brühl för år 1924 utdela 24 procent, eller i runt tal en fjärdedel av det investerade kapitalet. Och i berättelsen över Niederlausitzer Kohlenwerke, Berlin, är ett gott exempel på hur brunkolsindustrien genom mekanisering av driften kan upphopa driftsvinster, trots den sjunkande avsättningen. Fastän råkolomsättningen sjönk med 16 procent och brikettavsättningen endast steg med 2,3 procent gent emot 1925, höjdes driftsöverskottet från 6,83 till 8,68 miljoner mark. Avskrivningarna på anläggningarna höjdes från 3 miljoner 1925 till 4,2 miljoner, och av den genom de högre avskrivningarna nedpressade nettovinsten blevo så 10 procent utdelade. Phönix A. G. für Braunkohlenverwertung, Berlin, har likaledes, trots förminskad produktion, kunnat öka driftsöverskottet från 2 till 2,26 miljoner och sänka de rena driftskostnaderna från 0,37 till 0,30 miljoner. Prestationen per man och skift har under året stigit med 76 procent.

Rationaliseringen i stål- och järnindustrien.

Liksom inom kolindustrien har rationaliseringen även genomförts i största omfattning inom stål- och järnindustrien. Även här föregicks omläggningen av driften av en utrensningsprocess. Ett stort antal verk blevo nedlagda, tusentals arbetare kastades på gatan, de äldre arbetarna sorgfälligt utgallrade och produktiviteten stegrades på ett fabelaktigt sätt genom sammanslagning av besläktade produktionsgrenar i samband med den mest omfattande mekanisering av arbetsmetoderna.

För frambringandet av 910,000 ton råjärn brukade man före kriget 204 masugnar. Redan 1924 räckte 138 masugnar till framställandet av 650,000 ton råjärn. I september 1925 användes endast 96 masugnar till framställandet av 785,000 ton, och i augusti 1925 voro endast 84 masugnar i bruk. Icke destomindre hade totalproduktionen stigit med 16 procent, eller till 850,000 ton.

Under samma tid inträdde en stark förminskning av antalet sysselsatta arbetare. Ännu i september 1925 sysselsatte man dock 21,000 arbetare, men i augusti 1926 hade antalet arbetare vid masugnarna sjunkit till 17,000. Produktionen per arbetare hade under denna tid ökats från 1,17 till 1,60 ton råjärn, d. v. s. fulla 37 procent. Masugnarnas produktivitet har i Tyskland sedan 1913 mer än fördubblats, ett resultat, som man hittills icke uppnått i något annat land i Europa. Medan antalet masugnar förminskats, som redan nämnts, från 204 före kriget till 84 i augusti 1926, hade de enskilda mas-

ugnarnas produktivitet höjts från 45,000 till 101,000 ton per månad.

Över resultaten av rationaliseringen inom de största verken i järnindustrien lämnade »Kölnische Volkszeitung» för en tid sedan en rad intressanta upplysningar. Det fastställdes, att i jämförelse med kvartalsgenomsnittet från rekordåret 1913 uppgick under tredje kvartalet 1926 merproduktionen av råjärn till 91,5 procent, av råstål till 111,82 procent, av valsverksprodukter till 99,78 procent. De enskilda verkens produktivitetsstegring framgår av följande tal:

	Minskning av arbetarnas antal.	Ökning av produktionen.
Gutehoffnungshütte	8,0 %	71,6 %
Vulkanwerke Duisburg	19,2 %	60,3 %
Thüssenbütte Hamborn	16,3 %	62,0 %
Krupp Rheinhausen	11,9 %	7,8 %
Hoesch Dortmund	14,5 %	31,2 %
Union Dortmund	9,6 %	22,9 %

Det har alltså här inträffat en stegring per man sedan 1913 på 80 till 97 procent.

Inom stålindustrien ställer sig resultaten av rationaliseringen icke mindre gynnsamma för företagen. Här har totalproduktionen stigit från 900,000 ton i augusti 1925 till 1,140,000 ton i augusti 1926, medan under samma tid antalet arbetare minskats från 28,000 till 25,000 man. Produktionen per arbetare har således stigit från 1,23 till 1,77 ton, d. v. s. hela 44 procent.

Men den som trodde, att denna verkligen grandiosa utveckling av den tekniska prestationsförmågan i förening med den ständiga minskningen av antalet arbetare, åtminstone till en viss grad, skulle komma de sysselsatta arbetarna och förbrukarna tillgodo, den hade gjort upp räkningen utan värden. Visserligen hade man ställt detta i utsikt, här som

överallt där rationaliseringen av industrien genomfördes. Men fastän det gångna året (1926) var ett synnerligen gynnsamt affärsår för företagen, så hade arbetarna och förbrukarna nästan ingen fördel av denna utveckling. Liksom i kolindustrien, så gestaltade sig arbetslösheten inom stål- och järnindustrien till en permanent arbetslöshet, som förde till en ständigt större utarmning av producenterna. Men företagen som genom rationaliseringsprocessen tillskansade sig jättevinst, rörde inte ett finger för att motarbeta det onda. Tvärtom lämnade man intet medel oförsökt för att genom bibehållandet av tolvtimmarsskiftet, genom övertidsarbete och en hänsynslös utgallring av de äldre arbetarna, förevisa det åstadkomna tillståndet.

Just inom stål- och järnverken ha företagen profiterat på ett utmanande sätt genom produktionsmekanisering och genom den planmässiga sammanslagningen av företag, liksom de därigenom uppnått en rent enorm förminskning av produktionskostnaderna. Så har det varit möjligt för ståltrusten, att allenast beträffande lagerkostnaderna göra en besparing på 40 miljoner mark. Men arbetarna ha så gott som icke erhållit någon del i dessa vinster, fastän arbetslönens andel i framställningskostnaden per ton råjärn icke uppgår till mer än 5 till 7 procent. Å andra sidan visar sig det nya systemets människomördande tendens i en förfärande stegring av olycksfallen och i ett hälsofördärvande inflytande bland arbetarna, vilka genom den höggradiga mekaniseringen av driften berövas varje naturlig vilopaus under arbetet. Med avskaffandet av det tredelade skiftet har olycksfallssiffrorna stigit på ett förfärande sätt.

Men även de järnförädlade industrierna, som hoppades att rationaliseringen skulle medföra en sänkning av järnprisen, ha missträknat sig svårt. Järnpriserna sjönko icke; de stego tvärtom ytterligare i höjden, fastän priserna inom landet redan förut voro högre än på världsmarknaden. Råjärnet kostade 1927 3:50 mark mer än i september 1925. I sydtyskland ha järnpriserna stigit med 10 mark per ton. Även priserna för stångjärn ha stigit från 98:50 mark per ton före kriget till 180 mark år 1927. Det är arbetarna och förbrukarna som återigen äro offren. Alla rationaliseringens fördelar ha nästan uteslutande kommit företagen tillgodo.

Genom bildandet av den internationella stålkartellen, som inom kort torde utvecklas till en enhetlig europeisk stål- och järntrust, påskyndas den fullständiga förtrustningen av hela stål- och järnindustrien i Tyskland i ständigt raskare tempo. Denna sammanslutning ger oss, i förbigående sagt, en liten försmak av den framtida internationella förtrustningen av industrien på alla områden. Men därigenom rycker oss faran av en kommande industriell livegenskap allt närmare, vars följder de flesta knappast ana.

Den internationella stålkartellen bildades under förevändning att man skulle göra slut på konkurrenskampen mellan de olika länderna. Egentligen hade man väl också andra syften därmed. Den prisdiktatur, som så glänsande bestått provet inom det egna landet genom den tilltagande förtrustningen och utestängandet av varje konkurrens, skulle nu också genomföras internationellt, varvid även tanken om att fullständigt lamslå arbetarnas organisationer och göra dem helt kampodugliga så-

kerligen icke varit den minst avgörande kraften.

Kartellen skulle först och främst omfatta Tyskland, Frankrike, Belgien, Luxemburg och Saarområdet, men sedan har även Österrike, Ungern och Tjeckoslovakiet anslutit sig. Polen och andra länder skola efter all sannolikhet snart följa efter. Det svåraste problem man hade att övervinna vid bildandet var naturligtvis fördelningen av produktionskvoten för varje enskilt land. Vid bildandet räknade man med en totalproduktion på 275,000,000 ton. Av denna produktion skulle 43,18 procent tillfalla Tyskland, 31,19 procent Frankrike, 12,26 procent Belgien, 8,12 procent Luxemburg och 5,25 procent Saarområdet. Denna fördelning kunde från tid till annan förändras genom gemensam överenskommelse. För att undgå slitningar skapades en s. k. utjämningskassa. Till denna kassa betalar varje land en dollar för varje producerat ton. Om produktionen överskrider den överenskomna kvotdelen, så måste till utjämningskassan inbetalas fyra dollars för varje överskjutande ton. Producenter ett land mindre än den tilldelade kvotdelen, så erhåller det ur utjämningskassan två dollars för varje understigande ton. Överstiger underskottet tio procent och sträcker det sig över flera på varandra följande kvartal, så tillämpas en förminskning på två procent. Efter varje halvår fördelas utjämningskassan mellan delägarna. Vilken betydelse en sådan institution får för arbetareklassen skola vi senare omnämna.

Den 1 april 1927 framlade den internationella stålkartellen sin första balansräkning, vilken bringade en del överraskande resultat i dagen. Den tyska stålindustrin hade under första kvartalet efter

överenskommelsens ikraftträdande stegrat sin produktion i sådan grad, att den, för tiden från oktober 1926 till den 1 januari 1927 måste betala icke mindre än 9,66 miljoner mark i straffpengar. Men redan under andra kvartalet steg summan till 15 miljoner mark. Enligt en rapport i »Deutschen Bergwerkzeitung» ställde sig förhållandena på följande sätt:

2:a kvartalet jan.—mars 1927	Faktisk produktion	Kartellkvot	Överskjutande underskjutande produktion
Tyskland	3,958,000	3,021,000	937,000
Frankrike	2,005,000	2,154,000	149,000
Belgien	924,000	815,000	109,000
Saarområdet	471,000	402,000	69,000
Luxemburg	571,000	577,000	6,000
Första halvåret okt. 1926—mars 1927.			
Tyskland	7,694,000	6,183,000	1,511,000
Frankrike	4,202,000	4,437,000	235,000
Belgien	1,883,000	1,661,000	222,000
Luxemburg	1,181,000	1,185,000	4,000
Saarområdet	932,000	825,000	107,000

Då varje land måste betala 1 dollar för varje producerat ton, så tillflöt utjämningskassan följande summor:

Första halvår Okt. 26—mars 27	Allmänna bidrag. I dollar.	Straff för merproduktion. I dollar.	Summa bidrag. I dollar.	Tillbaka- betalning för underproduktion I dollar.
Tyskland	7,694,000	6,044,000	13,738,000	470,000
Frankrike	4,202,000		4,202,000	
Belgien	1,883,000	885,000	2,768,000	
Luxemburg	1,183,000		1,183,000	8,000
Saarområdet	932,000	428,000	1,360,000	

Enligt kartellöverenskommelsen fördelades summan mellan delägarna. Den som producerade mer än sin kvotdel måste betala straffpengar; den, som producerade mindre än sin kvotdel, erhöll den bestämde gottgörelsen. Pengarna fördelades som följer:

Tillskott erlades av:			
Tyskland	3,906,440	dollar lika med	16,407,048 mark
Belgien	135,121	"	567,508 "
Saarområdet	43,905	"	184,401 "
Gottgörelse erhöles:			
Frankrike	3,368,094	"	14,145,995 "
Luxemburg	717,372	"	3,012,962 "

Dessa siffror visa oss, att den tyska råstålindustrin hade att betala mark 2:13 för varje ton stål den producerade. Denna merbelastning faller naturligtvis på förbrukarna. Redan nu överstiger priserna på färdigprodukterna i Tyskland världsmarknadspriserna, trots den förbilligade produktionen och tack vare de existerande skyddstullarna, men ju enhetligare de viktigaste nationella och internationella industrierna bli förtrustade, desto enhetligare komma världsmarknadspriserna att avrundas. Men efter alla hittills invunna erfarenheter, så torde denna avrundning icke komma att ske nedåt, men uppåt. I denna riktning kommer säkert den internationella stålkartellens utveckling att försiggå. Man kommer att skapa internationella försäljningssammanslutningar, sådana som redan existera för en hel rad av produkter. Ju längre denna process skrider framåt, desto hänsynslösare kommer den ekonomiska diktaturen från kapitalismen i dess nyaste fas att göra sig gällande, till förfång för de breda massorna av producenter och förbrukare.

Det skulle vara bortkastad möda att ens tillnärmelsevis söka fastställa storindustriens vinster. Men hur bristfälliga och beslöjade än bolagens årsredogörelser äro, så visa de dock, att 1926 var ett utomordentligt gynnsamt år för företagen, vilket framgår av såväl de stigande dividenderna för nästan alla koncernerna som av aktiekursernas fabelaktiga stegring.

Enligt den officiella kursnoteringen på börsen i Berlin uppgick kursstegringen på de 890 aktiepaper, som noterades, från slutet av januari 1926 till slutet av maj 1926, till icke mindre än omkring en miljard mark, vilken kurshöjning huvudsakligen kan

föras tillbaka till, att de dividendbetalande bolagens kapitalvärde nära nog fördubblats och öppnade ständigt mera lockande framtidsutsikter.

Rationaliseringen i maskinindustrien.

Samma utvecklingstendenser, som vi kunna iakttaga i kol-, järn- och stålindustrierna, göra sig även gällande i alla andra industrier. Inom maskintillverkningsindustrien framträdde rationaliseringsprocessen till en början mindre starkt, men detta förhållande har under det senaste året avgjort förändrats. Den tyska maskinindustrien har under kriget trängts starkt tillbaka. Visserligen täcka ännu Nordamerika, England och Tyskland sex sjundedelar av världsbehovet, liksom före kriget, men förhållandet mellan de tre länderna har starkt förskjutits. Amerika har vunnit ett betydande försprång, och England, som före kriget kom i tredje rummet, har redan överflyglat Tyskland. Den tyska maskinindustrien kunde år 1925 knappast utnyttja 72 procent av sin produktionskapacitet, vilket till en del förklarar den stora arbetslösheten.

En stor del av arbetarna blevo här, som överallt, utgallrade genom rationaliseringsprocessen, om vars verkningar följande anföres:

Medan reparationen av ett lokomotiv vid riksjärnvägarnas reparationsverkstäder tidigare genomsnittligt tog fem månader i anspråk, har denna tid efter införandet av de nya arbetsmetoderna nedsatts till femton dagar. Vid monteringen av hushållningsmaskiner har man uppnått en tidsbesparing av 30 procent. Inom symaskinsindustrien inbringade rationaliseringen en besparing i arbetstid på

65 procent vid lackeringen, 55 procent vid monteringen och 63 procent i totalproduktionen. Naturligtvis nedsattes ackordslönerna i förhållande här till.

En reparationsverkstad vid riksjärnvägarna, som insatte knorrbrömsar i godsvagnar, använde 154 timmar för varje insättning före införandet av premiearbetet. Nu använder man därtill endast 46 timmar. Vid armering av koppling av slangar använde man förut 30 löneenheter, som numera ha reducerats till fem. Liknande resultat uppnådde man vid tillverkningen av explosionsmotorer, där vid ett visst arbete den nödvändiga tiden nedsattes från 1,500 till 550 minuter. Tidsbesparingen vid sammansättningen, lackeringen och förpackningen uppgick till 70 procent.

Vid produktionen av stora maskiner manifesterade sig rationaliseringen huvudsakligen i skapandet av specialiseringsenheter, i sammanslagningen av likartade företag och särskilt i standardtyper. Resultatet blev också en fruktansvärd ökning av arbetslösheten. På de en och tre kvarts miljoner arbetare, som förut voro sysselsatta inom den järnförädlade industrien kom den största delen på maskinbyggnadsindustrien. Enligt tyska metallarbetareförbundets statistik voro i mars 1926 60,3 procent arbetslösa eller arbetade förkortad tid. Dessa siffror ha sedan väsentligen minskats, men just inom maskinbyggnadsindustrien är antalet arbetslösa och sådana som ha nedsatt arbetstid synnerligen stort. I mars 1926 sysselsattes här 300,000 färre arbetare än 1922. Vid Verbandes deutscher Maschinenindustriellens kongress i december 1925 kunde ledaren för denna företagareorganisation, dir. Karl Lange, rapportera

om mer än 150 sammanslutningar inom maskinindustrien. Genom denna rationalisering nåddes i synnerhet inom automobilbranchen och för framställandet av maskiner för pappersindustrien och tryck- och rotationspressar väldiga resultat. Överallt kunde antalet arbetare betydligt reduceras. Vid framställningen av pappersfabrikationsmaskiner hade man, enligt Langes uppgifter, lyckats inbespara 25 procent av arbetslönen.

Just inom maskinindustrien inta företagarna en synnerligen intransigent hållning gent emot arbetarna, som det framgick av dess kongress i april detta år (1927). Dessa herrar se i ytterligare lönesänkningar, förlängningen av arbetstiden och intensivare verksamhet det enda medlet till höjandet av industriens läge, fastän det i en hel rad av företag betalas verkliga svältlöner. Detta till trots för att i en mängd företag vinstutdelningen ökats.

Enligt en berättelse i »Vorwärts» har Siemens-Halske A. G. ökat sin vinst till 16,12 miljoner från 9,59 miljoner föregående år. Siemens-Schuckert-werken uppvisa en vinst på 12,18 miljoner mot 8,95 föregående år, medan lönerna förblivit desamma och den genomsnittliga arbetskraften förminskats med 12 procent. I denna koncerns båda huvudföretag, Werner-Werk och Siemens-Schuckertwerk i Berlin sysselsattes i sept. 1925 i runt tal 62,225 arbetare men i december 1926 endast 47,458 arbetare. Arbetarstocken har här således minskats med 25 procent. Lönerna voro usla och likväl nedsattes de i nov. 1926 vid Werner-Werk med ytterligare 5 procent. Detta hindrade icke herf von Siemens att på den ekonomiska världskongressen i Genève påstå, att arbetslösheten huvudsakligen berodde på

den plötsliga fördyringen av arbetskraften, och han kunde blott se tvenne möjligheter till räddning: antingen skaffa största möjliga antal människor arbete med mindre inkomster eller att höja de arbetandes löner så, att dessa av sin inkomst kunde tilldela de arbetslösa en knapp tillvaro.

Faktiskt äro lönerna inom den tyska maskinindustrien lägre än i England, fastän det där icke arbetas mer än 47 timmar i veckan. De äro till och med lägre än i Schweiz och ligga 8 till 14 procent under förkrigsnivån, om man tar de höga levnadskostnaderna i betraktande.

Hur rationaliseringen under införandet av premiearbete verkar framgår av några intressanta siffror i »Deutsche Böttcher-Zeitung» den 18 sept. 1926. Det heter här:

Före kriget betalades för framställningen av 1,150 av en viss slags elektriska apparater, en arbetslön av 40,75 mark. Arbetstiden var 101½ timmar. I början av år 1926 betalades för framställningen av en lika stor varumängd 33,84 mark. Den därtill använda arbetstiden uppgick till 85¼ timmar. Så infördes premiearbetet. Nu sjönk arbetspriset till hälften av förkrigstidens. Lönsumman för samma varumängd uppgick till 23,78 mark. Arbetstiden nedpressades från 101½ timmar till 49¾ timmar. Maskinens och det löpande bandets tempo bestämmer tempot för handgreppen. Genomsnittslönen för de sysselsatta arbeterskorna uppgår nu till 52 pfenning per timme, icke mycket mer än i förkrigstiden. Antalet arbeterskor, som man använder, har blivit nedsatt till hälften. — I en annan arbetssal voro tidigare 120 fackarbetare, huvudsakligen mekaniker, sysselsatta. Nu sysselsätas i samma avdelning 6

mekaniker och 62 kvinnor. De producera under samma antal timmar dubbelt så mycket som avdelningen förut framställde utan det löpande bandet. Med en genomsnittslön av en mark per timme betalades förut 120 mark i timmen för alla arbetarna. Efter införandet av det löpande bandet nedgick lönesumman till 42 mark per timme. Företagaren erhåller således numera för 42 mark det dubbla arbetet, för vilket han tidigare betalade 120 mark.

Sådana exempel skulle man kunna anföra i massor. De äro typiska för hela rationaliseringsprocessen i Tyskland.

Rationaliseringen i kaliumindustrien.

Rationaliseringen inom kaliumindustrien har utvecklats sig på ett överraskande sätt. När företagen här började lägga ned en hel rad kaligruvor och kastade många tusen arbetare på gatan, försökte man rättfärdiga denna åtgärd med, att detta var det enda sätt, varpå man kunde åstadkomma en nedsättning av kalipriserna, varigenom lantmännen skulle kunna bli i stånd att bättre gödsla jorden, vilket återigen skulle leda till en nedsättning av brödpriserna. Men efter en tid förklarade man åter, att de betydande gottgörelser man måste lämna till ägarna av de nedlagda verken nödvändiggjorde en höjning av kaliprisen.

Till vilken skandal denna egendomliga rationalisering redan utvecklats sig, framgår av den rapport som inlämnats till riksdagens finansutskott. Enligt denna rapport fanns det år 1912 116 kaliverk, av vilka 101 voro i verksamhet. År 1926 hade antalet kaliverk ökats till 226, av vilka emellertid blott

42 voro i verksamhet. Av de 184 nedlagda verken stå 47 som reserv för en möjlig utvidgning av driften. För de övriga 137 betala de arbetande verken väldiga summor i gottgörelse, gottgörelse som årligen utbetalas intill år 1953. Denna fullkomligt improduktiva gottgörelse belastar kalipriset, som lantmannen måste betala och ta igen i högre sadespriser med ty åtföljande höga brödpriser.

Här har rationaliseringen överflödiggjort 30,000 arbetare och i betydande grad höjt företagarnas profit.

Rationaliseringen i textilindustrien.

Även textilindustrien skola vi i korthet beröra. Man tycker, att konjunkturerna för denna industri skulle gestalta sig synnerligen gynnsamma efter kriget. Likväl genomgick textilindustrien en svår kris föregående år. Först i juni 1926 inträdde ett uppsving, så att antalet sysselsatta arbetare steg till 40,1 procent mot 27,8 procent i april. Sedan avtog antalet arbetslösa snabbt, så att i april månad 1927 90,3 procent av arbetarna voro sysselsatta.

Men enligt de ekonomiska rapporterna om textilindustriens ställning kan man icke av företagens årsberättelser finna några tecken till en genomgången kris. Av de berättelser från 48 bolag, som föreligga, har det genomsnittligt utbetalats en dividend för 1926 på 9,8 mot 9,6 procent året förut. Många bolag ha till och med varit i stånd att utbetala 10 till 12 procent.

Däremot är läget för textilarbetarna, trots de gynnsamma konjunkturer, som inträtt med 1926, det sämst tänkbara. I bomullsväverierna är en 60

timmars arbetsvecka ingenting ovanligt. I Kulmbacherdistriktet har regeringen till och med lämnat officiell tillåtelse till 61 timmar. Lönerna äro veritabla svältlöner.

Hur otroliga förhållandena ännu äro inom den tyska textilindustrien, bevisas av bomullsspinnerierna och väverierna C. C. Förster A. G. i Neusalza-Spremberg, där arbetarna i färgerierna och blekerierna sedan en längre tid arbetat 104 timmar i veckan, d. v. s. 19 timmar varje dag utom lördag, då det arbetas »bara» 9 timmar. När textilarbetareförbundets sekreterare på arbetarnas anmodan underrättade vederbörande myndighet, erhöill han till svar, att det här gällde »frivilligt övertidsarbete». Anmärkas bör också, att skiljedomsutslaget vid dessa företag fastställt en tariffmässig arbetstid på 53 timmar per vecka.

Där rationaliseringen icke gör sig märkbar.

Det skulle föra oss för långt och sprängt ramen för det begränsade utrymme, som står oss till förfogande, om vi skulle fortsätta att granska de olika industrierna. Men resultaten äro överallt desamma.

Blott på ett område har rationaliseringen ännu icke gjort sig märkbar. Medan man överallt eftersträvar att nedpressa arbetarnas och de små tjänstemännens antal till det minsta möjliga, så har antalet högre tjänstemän, uppsyningsråd, direktörer etc. betydligt ökat. Följande fakta ha i detta sammanhang sitt stora intresse:

Enligt autentiskt material sysselsatte 1904 för jämförelse undersökta företag år 1913 1,329 direktörer

och 3,985 uppsyningsråd. År 1926 sysselsatte samma företag med en 25 procent förminskad arbetsstyrka 1,828 direktörer och 5,587 uppsyningsråd. En undersökning företagen av »Leipziger Neuesten Nachrichten», gav till resultat följande: Vid tio kända sachsiska industribolag voro år 1913 anställda 20 direktörer och 50 uppsyningsråd; men vid samma företag voro 1926 anställda 30 direktörer och 74 uppsyningsråd. Produktiviteten vid dessa företag är nu 50 % större, men deras affärsmässiga aktionsradie däremot betydligt mindre. — Vid ett sachsiskt bankinstitut, som nu arbetar med en tredjedel av sitt förkrigskapital, har antalet direktörer ökats med 50 procent och uppsyningsråden med mer än 100 procent.

Thyssenverken sysselsätter nu 3,600 arbetare och 7 direktörer; före kriget sysselsatte det 3,800 arbetare och 3 direktörer. Dortmunder Union sysselsatte före kriget 6,400 arbetare och 5 direktörer; nu sysselsätter den 10,000 arbetare och 19 direktörer. Gutehoffnungshütte sysselsatte före kriget 9,000 arbetare och 4 direktörer; nu sysselsätter den 8,000 arbetare och 10 direktörer.

I ett företag i Augsburg betalades till 24 arbetare 57,000 mark för ett år, medan det till en direktör betalades 60,000 mark. I ett sydtyskt industriföretag uppgick lönerna för 60 arbetare till 144,000 mark, medan det till 3 direktörer betalades 156,000 mark jämte 144,000 i tantiemer.

Vid en medelstor maskinfabrik erhöillo aktieägarna för år 1925 en utdelning på 630,000 mark, och det sexhövdade uppsyningsrådet mer än 100,000 mark i tantiemer. Stålverksförbundets direktör betalas med 180,000 mark, rörförbundets med 110,000,

ställföreträdande direktören med 75,000. Vid Jasmatzi cigarrettfabriker betalas 7 direktörer och 3 prokurister med 658,000 mark medan 200 arbetare endast betalas 230,000 mark. Dessa exempel kunna mångfaldigas i det oändliga.

Från "laissez faire" till ekonomisk diktatur.

Det finns knappast en enda industri i Tyskland, inom vilken förtrustningen icke påbörjats. Ett stort antal nationella trustbildningar ha redan internationellt sammankopplats efter mönster av den internationella stålkartellen, och alla tecken tyda på, att denna utveckling i framtiden kommer att fullföljas i ännu större omfattning och i raskare tempo. Det finns numera intet tvivel om, att kapitalismen har inträtt i en fas av sin utveckling, i vilken den tränges ut ur de trånga gränserna för den nationella hushållningen in i ett världshushållningssystem. Det kapital, som tidigare trodde sig bundet till de så kallade nationellt ekonomiska intressena, växer nu alltmera ut till världskapital och eftersträvar att bedriva världsutsugningen efter ett enhetligt system. Allt tydligare utveckla sig ur förkrigstidens nationella ekonomiska grupper tre stora ekonomiska grupperingar: Europa, Amerika, Asien. Om de ekonomiska motsättningarna mellan dessa trenne formationer, som ständigt klarare träder i dagen, kommer att ytterligare skärpas i framtiden, eller om det också mellan dem allmänt kommer till en stor fusion låter sig icke nu förutse, och det skulle vara fåfäng möda att här söka uppträda som profet.

Om den »fria konkurrensen» tidigare var de kapitalistiska företagens slagord, vars förträfflighet prisades i alla tonarter och höjdes till skyarna som en järnhård lag av de borgerliga nationalekonomerna, så måste denna gamla form för den kapitalistiska hushållningen numera mer och mer rymma fältet för monopolets strategi, som genom nationell och internationell förtrustning eftersträvar att förhindra varje konkurrens för att möjliggöra en prisdiktatur. Och denna utveckling fullföljes icke med »en naturlags ofrånkomlighet, den blir på det eftertryckligaste sätt befrämjad och medvetet inriktad av representanterna för det nuvarande systemet. Så förklarade överdirektören för »Föreningen av tyska järn- och stålindustriella», dr Reichert, för en tid sedan i ett föredrag i Berlins handelskammare: »Det ekonomiska livet tål icke i längden en oinskränkt konkurrens. Lösgörandet av produktivkrafterna leder visserligen lätt till tekniska framsteg, men även till ekonomisk tillbakagång, till rentabilitetens död».

Här börjar redan i begynnelsen den stora samhälleliga faran med den nya ekonomiska gestaltningen. Om den ömsesidiga konkurrensen inom industri och handel tidigare sörjde för, att företagaren och köpmannen icke kunde skruva upp priserna allt för högt och måste nöja sig med en mer eller mindre normal vinst, så äro representanterna för den monopolistiska kartellen i våra dagar i stånd till att genom uteslutandet av varje konkurrens diktera förbrukarna sina egna priser, utan att dessa kunna sätta sig till motvärn. Dessutom äro de ständigt i stånd att förebygga en sänkning av priserna genom en lämplig inskränkning av produktio-

nen, så som vi så ofta fått bevittna i Tyskland under de senaste åren. Detta är också anledningen till, att det tyska företagareväldet så starkt motsätter sig varje höjning av den inre marknaden. Varför förminska profiten och göra vinstproblemet mera komplicerat, när man kan ha det så mycket bättre och bekvämare genom produktionsinskränkning och prisdiktatur!

En av de värsta sidorna hos den ryktbara rationaliseringen består just däri, att företagarnas profit vuxit så oproportionerligt i jämförelse med arbetarnas löner. I många fall ha dessa högre vinster till och med åstadkommit trots produktionens siffermässiga tillbakagång och kunna därför betecknas som äkta rationaliseringsvinster, som blivit utpressade allenast ur den ökade arbetsprestationen med hjälp av premiearbete och dylikt.

Ett typiskt exempel bland tusen andra erbjuder i detta avseende järn- och stålverket Hösch, som är lierat i kartell med Köln-Neu-Essener Bergverksförening. Bolaget, som förfogar över ett kapital på 54,3 miljoner mark, utdelade ingen dividend för räkenskapsåret 1924—25. Men för räkenskapsåret 1925—26 var man i stånd att utdela 5 procent, fastän produktionen siffermässigt gått tillbaka från 3,87 miljoner till 3,55 miljoner ton inom de olika avdelningarna. Under samma tid hade arbetsstyrkan blivit reducerad från 25,400 man till 18,000 man, alltså förminskad med hela 26 procent. Här ha vi alltså ett typiskt exempel på hur företagarna skaffa sig profit trots en förminskad arbetsstyrka och en nedsatt produktion, således uppnår denna allenast genom att ur producenterna pressa större prestation. Profitens storlek har ökats i samma grad

som arbetarnas levnadsstandard nedpressats. I den dagliga kampen mellan kapital och arbete spelar förhållandet mellan arbetslön och företagarevinst en av de viktigaste rollerna. Att förändra detta förhållande till den ena eller den andra sidans fördel, däri ligger strävandet hos alla strider mellan företagareväldet och den organiserade arbetareklassen, tills det slutligen lyckas den senare att genom bryta lönesystemets gränser och uppbygga samhället på en ny grundval.

Varje maskin utvecklar endast en viss prestation, vars gräns icke ytterligare kan utvidgas, till dess den blir ersatt med en ny maskin av bättre konstruktion. Men maskinen av kött och blod kan alltid drivas till ännu större prestationsduglighet, fast endast på bekostnad av hälsan och varaktigheten av dess produktiva brukningstid. Här bekräftas Proudhons bekanta ord om de tio arbetarna, som under ett års lopp visserligen producerade för tio men endast konsumerade för nio, varav följde, att kapitalisten under tiden av tolv månader slukade en arbetare, och bekräftas på ett helt annat sätt än den geniale fransmannen den gången kunde förutse. Arbetaren, som genom rationaliseringen tvingas till högre prestation, men får sin köpkraft inskränkt genom lång arbetstid och låga löner, faller här faktiskt offer för en kapitalistisk kannibalism, som numera förbrukar honom raskare och kastar honom tidigare på avfallshögen än förut. Förhållandet har förskjutits, men till fördel för företagaren och på löneslavens bekostnad, som måste betala med sin hälsa och sitt liv.

Har detta sorgliga faktum och de avskräckande erfarenheterna från de senare åren lärt dessa märk-

värdiga »radikaler» något, vilka ständigt fantisera om en kapitalistisk dödskris och vilka stå på den ståndpunkten, att frågan om levnadsförhållandena överhuvudtaget inte spelar någon roll för arbetaren, då denne nödvändigtvis alltid måste förtjäna så mycket, som är nödvändigt för att kunna uppehålla livet? Jag fruktar, att så icke är förhållandet, att det ekonomiska livets sammanhang alltid förblir för dem en bok med sju insegel.

Att rationaliseringen av det ekonomiska livet, så dan som vi bevittnat den under de båda sista åren, alldeles icke kan leda till ett höjande av den proletära levnadsstandarden och till en lättnad för förbrukarna, det börjar nu de andliga ledarna för de reformistiska fackorganisationerna allmänt att förstå, dessa som så varmt hälsade rationaliseringsprocessen och av denna väntade lösningen av den nuvarande krisen. Likväl tvivla de icke ens i dag på ändamålsenligheten i metoden, vilket de ständigt upprepa och betona, och se i de hittills så ödesdigra resultaten endast följder av ett ensidigt förfarande, som allenast tar sikte på företagarens profit. Äro dessa människor verkligen så naiva, eller låtsa de sig bara vara det? — Som om monopolismen överhuvudtaget kunde leda till andra resultat! Till och med borgerliga ekonomer begripa det. Så bringade »Kartell-Rundschau» för en tid sedan en synnerligen läsvärd artikel av dr G. A. Delbanco över »Rationalisering och kartellering i nutiden» (häfte 11, 1926), i vilken det heter:

»Har rationaliseringen ett stärkande eller ett nybildande av karteller till följd, så skola de ur rationaliseringen uppkomna fördelarna först och främst komma företaget självt och sällan förbrukaren till-

godo; ja, det är mycket väl tänkbart, att förbrukaren icke allenast får betala omkostnaderna för rationaliseringen, men även kostnaderna för ytterligare planlagda rationaliseringsåtgärder.»

Dessutom har en förtjänstfull kännare av trust- och monopolväsendet, Th. Vogelstein, redan 1914 i en förträfflig avhandling »De moderna industriella monopolen» (Grundriss der Socialökonomi, Abt. VI, Tübingen 1914) förutsagt de oundvikliga följderna av monopolismen med följande träffande ord:

»Monopolfrågan är för närvarande, nationalekonomiskt betraktat, ett ekonomiskt och socialt problem, en prisfråga och en fråga om herravälde. Herraväldets miljö nyskas med en kraft och en ofrånkomlighet, som tiden efter upphävandet av de medeltida banden icke haft kännedom om. Monopolet dikterar en autonom rätt, vilken var och en måste foga sig i. Liksom venezianerna genom stopandet av saltleveranserna tvingade revolterande orter till underkastelse, så kan kol-, järn-, kalimonopolisten etc. bestämma över sina direkta och indirekta avnämares (eller leverantörers) hela ekonomiska existens och dessutom över deras personliga frihet till en grad, som blott stannar vid hans monopolställnings ekonomiska gränser eller vid fruktan för en social revolution underifrån eller överifrån. Denna skranka ligger ju närmare eller fjärrare allt efter land eller industri.»

Men trots dessa förutsägelser om de oundgängliga följderna av handelns och industriens trustifiering, som i dag genom praktisk erfarenhet blivit bekräftade i varenda punkt, finns det fortfarande socialister, som i dessa företeelser se praktiska möjligheter till förverkligandet av socialismen. Driftens

koncentration, den till det yttersta drivna arbetsdelningen i produktionsprocessen och centraliseringen av det ekonomiska förvaltningsväsendet förefalla dem som den »historiska nödvändighetens» finger-visning för mänsklighetens utvecklingsgång från kapitalism till socialism.

För oss rationaliseringen närmare socialismen?

Vilka föreställningar ha dessa märkvärdiga socialister egentligen om socialismens kulturideal? Är det icke att direkt ställa tingen på huvudet, när man i denna den moderna kapitalismens utveckling, som tar sikte på en fullständig ekonomisk diktatur, vilken endast framsprungit ur den krassaste egoism och det brutalaste våldförande av all mänsklighet, ser en slags förskola till socialismen? Förstår man verkligen icke, att dessa företeelser visserligen ha sina rötter i den kapitalistiska samhällsordningen och kunna härledas ur dennas utvecklingstendenser, men har lika litet att göra med socialismen som vår aptit med fjolårets snö?

Man vill för oss bevisa, att först genom den oerhörda utvecklingen av industriens produktivitet kan det skapas den verkliga garantien för socialismens praktiska genomförbarhet. Genom den mest omfattande mekaniseringen av produktionsprocessen och genom en av staten fastställd arbetsplikt för alla tror man sig kunna nedsätta arbetstiden i ett socialistiskt organiserat samhälle till ett sådant minimum, att var och en kan erhålla tillräcklig tid och ledighet att tillfredsställa sina särskilda önsksningar. Man känner argumenten, som blott bevisa, hur ringa det

stora flertalet av de nuvarande socialisterna förstå att uppskatta människans kostbaraste egendom: friheten.

Är då socialismen verkligen blott en magfråga, som man så ofta har sagt? Gäller det verkligen blott att lämna samhället eller staten det föreskrivna arbetspensum, att fylla en plikt som pålagts den enskilde och som skall säkra allmänheten ett relativt välstånd, för att man efter att ha befriat sig från denna ofrånkomliga om också tunga nödvändighet kan glädjas över sitt eget liv? Representerar icke socialismen också ett stort psykiskt problem, vars lösning är av så mycket större och mera avgörande betydelse för den samhälleliga utvecklingen än alla tekniska former av folkhushållningen?

Det väsentliga är icke att genom en fortsatt tekniskt stegrad utveckling, som degraderar människan till en simpel maskin, den enskildes arbetsplikt i stigande grad blir förkortad. Vad nyttar till och med en samhälleligt nödvändig arbetstid på få timmar dagligen, om människan känner arbetet som en tung plikt, som hon dessvärre icke kan undandraga sig? Även dessa få timmar kunna förvandlas till ett outhärdligt slaveri, om de icke äro i stånd att göra arbetet tilldragande och väcka skaparglädjen hos människan. En av socialismens stora uppgifter skulle just bestå däri, att människan åter skulle känna glädje över sitt verk och åter lära uppfatta sitt arbete icke blott som en samhällelig nödvändighet, men framförallt som ett utflöde av skapande verksamhetslust. Slutligen kommer det dock icke alls an på vilken tid människan är produktivt verksam, utan vilken summa av lycka och inre tillfredsställelse arbetet skänker.

När Charles Fourier för mer än hundra år sedan utvecklade sin teori om det »lockande arbetet», kände han, att han här berört ett av socialismens grundproblem, som är intimt förknippat med socialismens praktiska förverkligande. Men vem bekymrar sig numera om de omogna fantasierna hos dessa hopplösa »utopister», som ännu icke hade fattat »socialismens vetenskapliga grundvalar». Våra dagars släkte är så starkt fångat i marxistiska tvångsföreställningar, att det överallt endast ser ekonomiska nödvändigheter och historiska missioner, och har på grund därav förlorat varje förståelse för socialismens djupare själsliga problem. Blott därigenom är det begripligt, att man numera i det kapitalistiska systemets vidunderligaste utväxter tror sig se de nödvändigaste förutsättningarna för socialismens förverkligande, där det dock ligger öppet i dagen, att den överdrivna och ensidiga industrialiseringen av produktionen, förbunden med en till det yttersta driven arbetsdelning, vilken just i våra dagars rationalisering finner sitt mest fullkomliga uttryck, i andligt avseende icke har någonting gemensamt med socialismen, utan blott förkroppsligar en mera utvecklad metod för den mänskliga utsugningen, som är lika själlös som omänsklig. I bästa fall kunde man i dessa den kapitalistiska utvecklingens metoder se betingelserna för en kommande statskapitalism, den värsta formen för varje utsugning, men aldrig någonsin ett praktiskt förebud för en annalkande socialism.

Nej, icke den fortsatta arbetsdelningen och rationaliseringen på bekostnad av människans kroppsliga och andliga försämring, utan arbetsenhet, decentralisering av industrien, förenandet av industri

och lantbruk och människornas allsidiga uppfostran, det är — som Krapotkin så självfullt skildrat det i sitt vackra arbete »Jordbruk, industri och hantverk» — grundvalen och förutsättningen för en praktisk och konstruktiv socialism. Men redan därmed är också vår principiella ställning till rationaliseringens system given. Vi se i detta system ingalunda en de ekonomiska utvecklingslagarnas nödvändighet, som icke kan undgås, utan ett stort anlagt försök från kapitalisterna att tvinga producenter och konsument till ekonomisk underdånighet för att ostörda och i stegrat tempo kunna rikta sig på deras bekostnad. Den moderna kapitalistiska rationaliseringen har ingalunda till uppgift att återuppbygga och sanera den genom kriget och dess följder i oordning bringade samhällsekonomin. Hela dess syfte är däremot inriktat på att säkerställa storkapitalets vinster och öka dem på den stora allmänhetens bekostnad.

Rationaliseringen är den systematiskt beräknade kapplöpningen mellan maskinen av kött och blod och maskinen av stål och järn vars avkastning endast och allenast tillfaller företagaredömet. Premiearbete och det raffinerade utnyttjandet av varje muskelrörelse göra arbetaren till en simpel automat, som förlorar varje sinne för sitt arbete och måste med sin hälsa och sitt liv betala för den föraktliga degraderingen av sitt människovärde. De moderna arbetsmetoderna verka mördande på själen och hälsofördärvande på kroppen och blir den omedelbara orsaken till en fullständig degeneration av den producerande klassen, vars följder komma att bli lika kännbara i framtiden som den gränslösa utsug-

ningen av arbetarna under den tidigaste perioden av kapitalismen.

Om arbetarna av i dag motståndslöst måste låta det nya systemets följder gå ut över sig, så sker det icke, emedan det är betingat av den ekonomiska utvecklingens förlopp, utan därför att man lärt dem under årtionden, att med fatalistisk resignation underkasta sig dylika saker i stället för att redan från början resa det starkaste motstånd. I det man ingav arbetarna den villfarelsen, att den planerade omgestaltningen även skulle komma dem till godo, har man på förhand brutit deras motstånd och viljelöst utlämnat dem åt sitt öde. Den ekonomiska fatalismen verkar på samma sätt som den religiösa fatalismen. Om man i varje företeelse i det samhälleliga livet ser ett tvunget och därför ofrånkomligt resultat av obönhörliga ekonomiska naturlagar, så är det blott helt naturligt, att människan till sist förlorar tron på att tingen överhuvudtaget kunna förändras genom hennes ingripande och att hon till sist underkastar sig de så kallade oföränderliga ekonomiska lagarna med samma resignation, som orientalen underkastar sig sitt eviga fatum. När man förstår, att ett ont är ett ont, så måste man framförallt ha vilja till att motarbeta det. Med den fatalistiska inställningen på »historiska nödvändigheter» och oföränderligheten hos det ekonomiska skeendet ändrar man icke historiens lopp och ej heller de betingelser, under vilka vi leva.

Framförallt måste arbetarna lära förstå, att vägen till socialismen icke bestämmes av den ständiga stegringen av den personliga arbetsprestationen och produktionen i allmänhet. Människan är icke till för produktionen, utan produktionen skulle endast

vara ett medel till att friare och angenämare gestalta människans tillvaro. Just detta är en av de viktigaste förutsättningarna för den socialistiska tanken.

Av alla de förhoppningar, som reformisterna inom den tyska arbetarrörelsen satte på rationaliseringen av produktionen, har ingen blivit uppfylld. Vad som inträffat är just motsatsen till det man väntat. Visserligen har den enskilde arbetarens prestation ökat alldeles oerhört, men produktionen har i allmänhet icke ökat, den har till och med i många fall gått tillbaka. Hela syftet med försöket var dock ifrån början inget annat än att anpassa produktionen till den begränsade marknaden och genom diktatur över priserna hålla profiten hög och ytterligare öka den även vid en inskränkning av produktionen.

I stället för den utlovade ökningen av arbetstillfällena har det utvecklats ett tillstånd av varaktig arbetslöshet. I början av år 1927 räknade man i Tyskland 2,050,000 arbetslösa, däri inberäknade nödhjälpsarbetarna och de ej understödsberättigade, vilka erhöles extra understöd. Ibland dessa befunno sig 612,000 personer som varit utan anställning mer än 26 veckor, 263,000 personer som varit utan anställning mer än 39 veckor och 135,000 personer som varit utan anställning mer än ett år. Och massarbetslösheten gick hand i hand med en förlängning av arbetstiden i de flesta verksamhetsgrenarna och med en stegrad tillväxt av övertidsarbete inom de viktigaste industrierna. Tillståndet har sedan dess förbättrats en smula, men förhållandena äro fortfarande tillräckligt mörka. En beräkning, som utfördes av Allgemeinen Deutschen Ge-

werkschaftsbunds (den reformistiska landsorganisationen) i april 1927 gav följande resultat:

»Antalet av de undersökta företagen belöpte sig till 57,895 med 2,533,147 anställda. Procentsatsen av dem, som hade inskränkt arbetstid, uppgick till 4,6 procent mot 9,3 procent i november 1924. 47,4 procent voro sysselsatta 48 timmar i veckan eller därunder i de företag, som arbetade hel tid, emot 45,3 procent i november och maj 1924. I mer än 48 timmar voro 48 procent sysselsatta emot 45,4 procent i november och 54,7 procent i maj 1924. Därav voro 12,3 procent sysselsatta mer än 54 timmar emot 10,7 i november och 13 procent i maj 1924. — Vi se alltså här ett samtidigt tilltagande av såväl de arbetare, som tillförsäkrat sig 48-timmarsveckan, som de vilka därutöver arbeta övertimmar. Även om tillbakagången av antalet av dem som arbeta inskränkt tid, tyder på, att ökningen av övertiden delvis kan ledas tillbaka till förbättrade konjunkture, så får man dock icke glömma, att vid tiden för undersökningen det fanns en arbetslöshetsarmé på 1,400,000, som förgäves sökte arbete. Över utvecklingen inom de enskilda industrigrupperna och distrikten låna vi från »Gewerkschaftszeitung» följande uppgifter:

»Under det att antalet av de som arbetade mer än 48 timmar, sjönk inom tryckeribranschen från 26,5 till 9,5 procent och i träindustrin från 15,6 till 12,6 procent, så steg antalet inom byggnadsindustrin från 10,5 till 12,6 procent, i den kemiska industrin från 38,8 till 45,5 procent, i metallindustrin från 53,1 till 57,4 procent, i textilindustrin från 66 till 75,2 procent och i skoindustrin från 8,1 till 8,4 procent. — Rhenland-Westfalen står åter

denna gång i spetsen med 79,2 procent, som arbetade mer än 48 timmar. Därefter följer Bayern med 54,7 procent. Att i Rhenland-Westfalen 37,4 procent av de sysselsatta till och med arbeta mer än 54 timmar kan tillskrivas den därvarande tunga industrien, vars dåliga exempel även återverkat på övriga industrigrupper... Att just inom storindustrin 8-timmarsdagen oftast överskrides, framgår också därav, att vid de fullt arbetande företagen 73 procent arbeta 48 timmar och däröver per vecka, medan procentsatsen för dem som arbeta upp till 48 timmar endast belöper sig till 47,4.»

En av det tyska textilarbetsförbundet företagen undersökning ådagalade, att från 12 till 18 december 1926, alltså under en vecka, utförde 413,378 textilarbetare 2,116,377 övertidstimmar.

I stället för den väntade höjningen av reallönen och den profeterade sänkningen av priserna har just det rakt motsatta inträffat. Det råder numera intet tvivel om, att levnadsförhållandena betydligt försämrats för de tyska arbetarna. I en högst intressant uppsats betitlad »Saxen på arbetsmarknaden» karakteriserar den kände nationalekonomen professor Lederer från Heidelberg den tyska arbetareklassens läge med följande ord:

»Levnadsomkostnadsindexen angives officiellt med ungefär 140. Uppskattar man mycket optimistiskt de samlade löntagarnas köpkraft, i den utsträckning de ha arbete, till densamma som före kriget (det är emellertid för högt i betraktande av de låga tjänstemannalönerna), så innebär det, att lönsummans köpkraft på grund av arbetslöshet och inskränkt arbetstid nu ligger 40 procent under för-

krigsnivån, trots den betydligt stegrade tekniska utvecklingen.»

Medan levnadsomkostnadsindexet steg från 139,8 i januari 1926 till 144,6 i februari 1927, steg de yrkeslärda arbetarnas genomsnittslön under samma tid från 45,10 till 46,42 mark och de icke yrkeslärda lön från 33,26 till 34,26. Men dessa siffror motsvara icke helt de verkliga förhållandena, emedan ackordslönerna blivit nedsatta i många industrier, varigenom de små lönestegringarna åter gjorts illusoriska.

Klarast framträder sänkningen av de tyska arbetarnas levnadsstandard i tillbakagången av nödvändiga livsmedel. Denna tillbakagång kommer tydligast till uttryck i följande statistik från Statistiska Landsarbetsämber, Hamburg:

	1907	1925	tillbakagång.
Fläsk	från 125,552 kg.	till 105,674 kg.	16 proc.
Smör	» 46,55 »	» 16,266 »	65 »
Ägg	» 523 styck »	» 445 styck »	15 »
Mjök	» 514 liter »	» 374 liter »	27 »
Grönsaker	» 181,235 kg.	» 135,062 kg.	25,5 »
Ost	» 126,633 »	» 95,484 »	24,5 »

Denna undersökning från Statistiska Landsämber slutar med orden: »Under inflytande av fördyringen har näringssättet väsentligen förändrat sig år 1925 i jämförelse med år 1907, i det att konsumering av värdefulla näringsmedel inskränkts och i stället för de starkt fördyrade nödvändiga näringsmedlen har det gripits till mindrevärdiga men billigare surrogat.»

Kampen om världsmarknaden.

Vi ha redan tidigare antytt, att den nuvarande ekonomiska krisen i Europa huvudsakligen uppstått därigenom, att de europeiska folkens produk-

tionsmöjligheter blivit utbyggda i mycket större omfattning än de kunna vinna avsättning inom de områden, på vilka de kunna göra räkning. Europa är numera överindustrialiserat och förfogar över en mycket större mekanisk verktygsapparat och en talrikare industriebefolkning, än det kan sysselsätta under det nuvarande systemet. Den ensidiga industriella utvecklingen på bekostnad av alla andra industrigrenar är dock ett av de karaktäristiska dragen hos hela det kapitalistiska systemet. Man kan bara jämföra de långsamma framstegen i lantbruksmetoderna med den industriella produktionens fabelaktiga utveckling, vilken befrämjas genom nya uppfinningar nästan varje dag. Även de relativt blygsamma framsteg, som vi upplevat på jordbrukets område, ha försiggått under de senaste årtiondena, så att man först nu i en del länder kan tala om en industrialisering av jordbruket.

Så länge den moderna industriens utveckling var begränsad till några få länder, huvudsakligen till England, vilket i de ekonomiskt efterblivna länderna hade inbringande avsättningsområden, såg det ut som om världsmarknaden var obegränsad. Till denna tro hängav sig en lång tid den gamla skolan inom den engelska nationalekonomen. Man trodde att England av ödet var utkorat till att vara världens verkstad, en tro som ännu icke dött ut, även om den antagit andra former och icke längre uteslutande gäller England.

Med tiden måste man emellertid lära sig inse, att industriens utveckling icke var begränsad blott till ett land, men allmänt mer och mer drog alla länder in i sin krets. Varje land i Europa greps mer eller mindre starkt av denna utveckling;

och icke blott Europa, men även Amerika, Australien och stora delar av Afrika och Asien. Det är numera ett för alla uppenbart faktum, att de flesta civiliserade folken eftersträva att så långt möjligt bli ekonomiskt självständiga och befria sig från de stora staternas industriella och kommersiella förmynderskap.

Efter kriget trädde denna företeelse ännu starkare i dagen. Europa hade förlorat sin ledande ställning i världsproduktionen och är därmed också i färd med att snart förlora sin dominerande ställning i världshandeln. Väl gör man förtvivlade försök, att återvinna den förlorade positionen genom skyddstullar och dumping, men man kommer icke därmed att kunna förändra förhållandena.

Den europeiska kapitalismens hårdnackade inställning på att exportera sina varor och det därmed förbundna strävandet efter erövringen av marknader får ständigt ödesdigrare följder för Europas ekonomiska liv, så långt det gäller producenterna och förbrukarna.

Väl äro de enskilda länderna hänvisade till en viss export för att därmed kunna tillbyta sig råvaror, såsom bomull, tenn, olja samt tobak, kaffe etc., men man har starkt överskattat betydelsen av världsmarknaden. Ordet världsmarknad har blivit ett mystiskt begrepp, som är förknippat med föreställningar om obegränsade möjligheter och utsikter till oerhörda vinster. Med barnslig envishet vägrar man inse, att världsmarknaden har förlorat sin forna betydelse för Europa och kommer ständigt mer att förlora den i framtiden. Med den ständigt tilltagande industrialiseringen i Europa och Amerika och med utvecklingen av modern industri

i Asien, Afrika och Australien måste världsmarknadens område bli ständigt mera begränsat. Peter Krapotkin har redan långt före kriget pekat på detta faktum, och resultaten av hans undersökningar ha sedermera i alla avseenden bekräftats.

Vi ha redan förut fäst uppmärksamheten på, att kriget befrämjat den internationella industrialiseringsprocessen därigenom, att såväl de krigförande som de neutrala länderna, tvingades att upprätta nya industrier. Men vad som efter kriget trädde öppet i dagen, var förskjutningen i den ekonomiska jämvikten till fördel för Nordamerika. Även de mest hårdnackade försök från den europeiska kapitalismens sida kunna icke förändra detta förhållande, ty Amerikas oerhörda överlägsenhet på alla ekonomiska områden träder allt klarare i dagen. Även drömmen om en sluten europeisk tullunion emot Amerika, som numera ivrigt överväges, kommer blott att bli en dröm. Den kommer icke att förverkligas, bl. a. därför att Amerikas oerhörda finansiella övervikt gjort alla Europas stater till Amerikas gäldenärer.

De asiatiska folkens uppvaknande.

Men även den industriella utvecklingen i Asien och Australien kommer i framtiden att mäktigt bidra till att grusa alla den europeiska kapitalismens förhoppningar och bevisa, att dess världsherravälde för alltid är förbi. De händelser, som för närvarande utspelas i Kina, äro blott förbudet till en ännu större omvälvning som inom förhållandervis kort tid icke blott kommer att bestämma Asiens hela samhällliga gestaltning, men även torde kom-

ma att öva inflytande på Europas ekonomiska utveckling, vars följder ännu knappast kunna anas.

De verkliga orsakerna till de nuvarande striderna i Kina äro blott de nyaste och hittills starkaste uttrycken för den egenartade företeelse, som kan betecknas som de asiatiska folkens uppvaknande och vars första stormtecken redan gav sig tillkänna för ett kvarts århundrade tillbaka. De nationella rörelser, som då i större omfattning framträdde i Egypten, Turkiet och Persien, voro en ny företeelse i orientens liv, som man tidigare knappast kände och som man icke tillskrev någon större betydelse. Sedan dess har nationalismens våg utbredd sig i sin revolutionära fas över alla asiatiska länder och överallt framkallat starka nationella rörelser.

Den kapitalistiska regimen, vilken i synnerhet frigjort industriens krafter i en hittills okänd omfattning och därigenom framkallat en våldsam stegring av den samhälleliga produktionen, inriktade sig under loppet av sin utveckling alltmera på att öppna nya avsättningsområden för sina varor och samtidigt försäkra sig om de nödvändiga råvaruområdena, vars exploatering var betingad av den moderna storindustrin. Denna inre drift utgör ett av de viktigaste dragen hos hela den moderna kapitalistiska statspolitiken och måste oundgängligen leda till fortsatta politiska friktioner mellan de olika nationella staterna, som allt oftare funno urladdning i förhärjande krig. Ingen världsdel måste väcka en sådan aptit hos de olika nationalkapitalistiska grupperna i Europa som Asien och dess väldiga befolkning, dess ofantliga mängder av råvaror och dess nästan obegränsade avsättningsmöjligheter. Här hade man icke att göra med vilda eller halvvilda

stammar, men förnämligast med gamla kulturfolk, vilka visserligen enligt europeiska begrepp stannat i utvecklingen, men just därför öppnade oskattbara möjligheter för västerlandets kapitalistiska spekulationer.

Så utvecklade sig Englands, Frankrikes, Hollands stora kolonialriken, för att icke tala om de mindre försöken från Tyskland och andra länder, till vilka slutligen också Amerika anslöt sig genom annektering av Filippinerna. I Asien hade dessutom uppstått en statsbildning, nämligen Japan, som strävade att utveckla sig efter europeisk förebild och som ökade de kapitalistiska rovsstaternas antal.

Den brutala politik, dessa stater fullföljde i bortre Orienten, respekterade varken dessa länders gamla kultur, ej heller befolkningens människovärde. Man såg tvärtom ned på dessa »underlägsna raser» med ett sådant dumt högmod, att man på dörrarna till de engelska klubbarna i de kinesiska städerna skrev: »Tillträde förbjudet för hundar och kineser». Samtidigt tvingade man Kina genom den infama koncessionspolitiken att mer och mer öppna landet för de kapitalistiska makternas brutala utplundring.

Att denna fribytarepolitik måste väcka en ständigt växande förbittring bland de asiatiska folken emot de vita förtryckarna, var därför icke blott förståeligt, men också fullständigt berättigat. Därmed var grunden lagd för de nationella rörelserna i Asien. Men de asiatiska folkens växande motstånd gjorde sig icke blott märkbart på det rent etiska området. Det fanns även andra krafter i verksamhet, som mäktigt bidragit till tingens nuvarande tillstånd.

Så verkade industriens utveckling efter europeiskt

mönster, förnämligast i Indien och Kina, på ett dubbelt sätt: på ena sidan utvecklade sig ett proletariat i europeisk mening, vilket småningom sammanslöt sig i starka fackorganisationer; på den andra sidan tillämpade den infödda befolkningens rika skikt med växande intresse de metoder till upphopning av rikedom, vilka européerna bringade till användning inom industrien. För dessa skikt var uppvaknandet av det nationella medvetandet ett bekvämt medel till befrämjandet av deras egna intressen, och man förstår, att de använde sig av alla medel till att befrämja de nationalistiska rörelserna i sina länder. Därtill kommer tendensen, alldeles som i Europa och Amerika, till industriell självförsörjning och erövring av utländska marknader.

Bakom den nationalistiska rörelsen i Asien, som starkast framträder i Kina och Indien, döljer sig icke blott folkens moraliska förbittring, men också bestämt formulerade ekonomiska krav på ekonomisk oavhängighet av Europas och Amerikas politiska förmynderskap och ekonomiska utsugning.

Industrialiseringen av Asien har under de senaste åren försiggått med stor snabbhet. I järn- och stålindustrien, i gruvindustrien, den kemiska och elektiska industrien ha vi ännu så länge blott ansatser. Men inom textilindustrien gör sig konkurrensen allt starkare gällande. Redan 1925 omfattade den asiatiska bomullsindustrien 27 procent av världsproduktionen. De kinesiska spinnerierna, som redan 1913 förfogade över en miljon spindlar, hade 1925 fördubblat antalet företag. Indien har under 1926 bearbetat i egna företag nära tre miljoner balar bomull och kommer inom kort att själv täcka sitt behov

av textilvaror. Japan har sedan 1925 fördubblat sin produktion och under 1926 själv bearbetat 2,8 miljoner balar bomull i sina egna spinnerier. Resultaten av Asiens industrialisering träda således allt klarare fram och göra alla europeiska förhoppningar om utvidgad export hopplösa. Men när det först kommit så långt, att Asien politiskt och ekonomiskt står på egna fötter och fullständigt befriat sig från den europeiska och amerikanska brandskattningen, då kommer detta förhållande att utöva en verkan på de ekonomiska förhållandena i Europa, vars betydelse i dag icke kan upptaxeras.

Men när kineserna först målmedvetet slå in på denna den nya utvecklingens väg, så komma de, enligt deras uppfattning som äga intim kunskap om denna märkliga folkgrupps egenskaper, att ställa alla hittills nådda resultat i skuggan. Och förlorar Europa ett avsättningsområde, som är befolkat av 900 miljoner människor och som man först nu riktigt menat sig kunna öppna genom byggandet av järnvägar o. s. v., ett område som därtill innehåller råvaror av oskattbara värden, så torde detta leda till en ihållande kris, som det kapitalistiska samhället ännu icke upplevt. Men även intill dess kommer utvecklingen i Asien att träffa Europa allt hårdare. Européerna och amerikanarna profitera nu i icke ringa grad på de låga existensanspråken hos folken i de asiatiska råvaruområdena. De därvarande låga lönerna göra det möjligt att erhålla råvaror till billiga priser. Med höjandet av existensanspråken, till vilket de stora strejkrörelserna syfta, som avlösa varandra i Kina och Indien, måste också följa en fördyring av råvarorna, vilket naturligt-

vis kommer att återverka på förbrukarna och producenterna hos Västerens folk.

Den förnämsta uppgiften för Europa och Amerikas arbetare är att komma till samförstånd med Kinas revolterande arbetare och bönder och göra klart för dem, att det stora flertalet av de »främmande djävlarne», mot vilka de riktat sitt hat, befinna sig i precis samma läge som de själva, och att de äro villiga att understödja dem i deras kamp mot deras egna och de främmande utsugarna, som också äro våra utsugare. Man måste förklara för dem, att det icke gäller ett nationellt problem, men ett problem för hela världen. Att det gäller att skapa en ny social kultur i solidarisk samverkan mellan alla människor i frihetens och socialismens anda. Och när vi räcka de undertryckta kinesiska massorna vår broderhand, måste vi varna dem för dessa nationalistiska tendenser, vilka visserligen uppträda i revolutionär dräkt, men som i sig förborgar en kommande reaktion.

I den kinesiska oavhängighetsrörelsen med sina många strömningar framstå allt tydligare tvenne riktningar: den unga kinesiska bourgeoisins rent nationella rörelse, som bara eftersträvar att förtränga de främmande utsugarna för att själv intaga deras plats, och den socialrevolutionära riktningen, vilken, utgående från gillesocialismens grundidé, eftersträvar jordens och industriens socialisering. Av den slutliga segern för den ena eller den andra riktningen kommer Kinas och kanske Asiens framtid att bero. Även på Europas framtid kommer denna utgång att få största inflytande.

Det allmänna läget och vad arbetarna måste göra.

Vi ha sett, att det kapitalistiska samhället befinner sig i full omvandling. I den gamla privatkapitalismens ställe träder kollektivkapitalismen i form av truster och karteller, i den fria konkurrensens ställe träder monopoldiktatur. Denna reaktionära tendens på det ekonomiska området finner också i den nuvarande bourgeoisins politiska strävanden allt starkare uttryck och leder naturligt nog till helt nya former av politisk reaktion. För kapitalismen av den gamla skolan, som i »krafternas fria spel» såg den ekonomiska utvecklingens ideal, var den parlamentariska regimen den bekvämaste statsformen. Den nya skolans kapitalism söker efter starkare politiska former för herravälde. Den ekonomiska diktaturen leder logiskt till politisk diktatur, och det är ingen tillfällighet, att man i våra dagar i synnerhet inom de storindustriella kretsarna starkt koketterar med tanken på en diktatorisk statsform. Aldrig skulle en politisk äventyrare som Mussolini kunnat öva ett så förödande inflytande på hela den politiska atmosfären i Europa, om icke den andliga inställningen redan varit förhanden.

En hel rad av europeiska stater digna redan under den civila och militära diktaturens ok och åtnjuta därvid hemlig eller öppen sympati från kapitalismen i de så kallade demokratiska länderna. Den diktatoriska regimen i Ungern, Bulgarien, Rumänien, Jugoslavien, Litauen, Spanien och Portugal med sina skräckfulla terroristiska följdföreteelser skulle icke kunna bestå, om den icke var säker om

det stillatigande eller öppna understödet från den ena eller andra demokratiska stormakten. För övrigt beror det ju icke på statsformens yttre etikett, ty även i de efter det gamla parlamentariska systemet regerade länderna äro krafter nu mer än någonsin i verksamhet, som öppet eller hemligt eftersträva den extremaste politiska reaktion. Den moderna kapitalismen, som söker att underkasta arbetarmassorna den ekonomiska diktaturen från sina nationella och internationella truster och karteller, ser sig därunder om efter nya regeringsformer, vilka kunna underlätta detta arbete för den. Om detta sker under den öppna eller maskerade fascismen är i och för sig ganska likgiltigt, när man blott kan uppnå vad man eftersträvar.

Det är ingen tillfällighet, att den nya reaktionens första anstormning förnämligast riktar sig emot arbetarnas ekonomiska organisationer, då ju dessa först och främst kunna bli farliga för deras planer, framförallt där dessa organisationer öppet eftersträva revolutionära mål och använda sig av den direkta aktionen som kampmedel. Så har för kort tid sedan högsta domstolen i Washington fastställt, att lagarna mot den revolutionära syndikalismen i Kansas och Kalifornien äro rättsgiltiga och att den »författningens enligt garanterade yttrandefriheten icke ger rätt till att uppträda för syndikalismens läror». — I detta rättfärdigas icke blott förföljelserna mot straffbara handlingar, men även det offentliga försvarandet av vissa idéer.

Synnerligen betecknande för det nuvarande läget är den konservativa regeringens attentat mot fackorganisationernas frihet. Den nya lagen drabbar fackorganisationerna direkt i dess livsnerv genom

att hota solidaritetsstrejken och stämpla den som olaglig aktion. Med den nuvarande inriktningen på nationella och internationella karteller är just solidaritetsstrejken kallad att spela den största roll i framtiden. Det vet den härskande klassens politiska representanter mycket väl. Vilket värde har för övrigt en facklig organisation, när man berövat den dess aktionsfrihet? Visserligen beror till sist allt på hur långt arbetarna äro beredda att motsätta sig den brutala undantagslagens diktatur.

Vi skola icke här uppehålla oss vid det brutala undertryckandet av de ekonomiska kamporganisationerna i Italien, Spanien, Portugal, Litauen, Bulgarien etc., vilket blott allt för ofta förenats med de blodigaste missgärningar. Härom har det tyvärr varit anledning att tala så mycket förut. Det demokratiska Turkiet har fullständigt förbjudit de förut lagligen tillåtna fackorganisationerna. Karaktäristisk är den motivering, med vilken den rumänska regeringen helt enkelt förbjudit de så kallade »kommunistiska fackföreningarna». Det heter ordagrant, att de undertryckta organisationerna »betonat klasskampens nödvändighet» och betecknat borgerskapet som »hämdgirigt och profithungrigt». Även i Frankrike göra sig fackföreningsfientliga tendenser allt mera gällande, i synnerhet mot tjänstemännens och statsarbetarnas organisationer. Samma företeelser kan man iakttaga i Danmark, som hittills betraktats som ett av de mest demokratiska land i Europa. Där har högsta domstolen för en tid sedan dömt Dansk Landarbejderforbund, Dansk Arbejdsmandsforbund och De Samvirkende Fagforbund att till en godsägare, som motsatte sig sina arbetares organisation, betala en skadeståndssumma på 100,000

kronor och en skadeståndssumma på 30,000 kronor till en köpman, därför att man blockerat honom. Dessa domar medförde nya anspråk vilket hade till följd, att dessa organisationer blevo dömda att utbetala nya 119,000 kronor. De fruktansvärda förföljelserna mot de revolutionära fackorganisationerna på Kuba, i Chile etc. skall här för fullständighetens skull blott erinras om.

I Tyskland finner Mussolinis berömda och berömda »arbetscharter» öppna sympatier inom storindustrien och finansvärlden, denna fascistiska charter, som endast tolererar av staten kontrollerade fackorganisationer och endast godkänner de av dessa avslutade avtalen, men gör dem gällande för alla arbetare, antingen de tillhöra organisationen eller ej, och precis som i Ryssland förpliktar varje arbetare att betala avgifter till »fackföreningen». Detta är nu de tyska företagens ideal.

Det är alltså bekant, att de så kallade fosterländska förbunden stödas finansiellt av storindustrien. Inom ett stort antal storindustriella företag är det numera omöjligt att vinna anställning utan att ansluta sig till en eller annan »nationalsocialistisk» (fascistisk) sammanslutning. Genom befrämjandet av dessa organisationer vilja arbetsköparna driva en kil in i arbetarrörelsen för att spränga sönder den.

Professör Ernst Horneffer, en av de reaktionäraste representanterna för den nya riktningen bland de tyska företagen, har gett ett markant uttryck för denna tanke, när han i ett föredrag sagt: »Den sociala rörelsens fara kan endast brytas därigenom, att en delning av massan kommer till stånd. Ty livets bord är besatt till sista plats, och därför kan

industrien aldrig lämna sina anställda mer än den nakna existensen. Detta är en orubblig naturlag. Därför är också varje socialpolitik en namnlös dumhet».

I denna tid av kollektivkapitalism, av nationella och internationella karteller, av rationalisering av industrien är en helt annan andlig inställning än den hittillsvarande nödvändig, och framförallt andra metoder i kampen.

Framförallt måste arbetarna förstå, att de icke få lov att sammankoppla sina intressen med den nationella staten, så som det hittills skett i de flesta länder. Arbetarklassen måste sätta sig egna mål före och förstå, att tillvaratagandet av dess intresse icke kan stå i överensstämmelse med någon stats intresse, och står i diametral motsättning till den besittande klassen i varje land. Varje tanke på arbetsgemenskap mellan arbetare och företagare är för arbetareklassen detsamma som att begå självmord eller avsvärja sig den kommande befrielsen. Arbetsgemenskap är blott möjlig där det finns gemensamma intressen och mål. En arbetsgemenskap mellan arbete och kapital skulle blott vara möjlig, när arbetarna för alltid fransagt sig varje tanke på en framtida befrielse ur det kapitalistiska löne-slaveriets länkar, erkänt det kapitalistiska systemets rätt att äga bestånd och beslutat sig för att för alltid vara den Lazarus, som nöjer sig med smulorna från rikemannens bord.

Det är fullkomligt klart, att de gamla metoder arbetarna hittills använt sig av, icke längre duga. Vi skola icke här närmare ingå på den parlamentariska metodens ofruktbarhet. Erfarenheten har här öppnat mångas ögon. Man förstår alltmera, att

arbetarnas deltagande i det parlamentariska livet icke blott varit nyttigt, men att på grund av den rent lagliga inställning hos arbetarrörelsen som följer med parlamentarismen man nu också håller på att bit för bit förlora vad man förut erövrat under offerfyllda strider.

Det värsta av allt är, att även de fackliga organisationerna till största delen äro genomsyrade med idéer om parlamentarisk verksamhet, och tack vare denna inställning motståndslöst prisgiver arbetarnas mest elementära rättigheter och ständigt på nytt tröstar sina medlemmar med den hjälp från parlamentet, som aldrig kommer. Överallt, där de fackliga organisationerna kastat sig i armarna på parlamentarismen, eller understödjer den trots skenbar neutralitet, har det inträtt en avmattning i deras kamplust och deras ursprungliga energi. Och detta är helt naturligt. Antingen stöder man sig på de ekonomiska kamporganisationernas kraft, på den direkta kampen mellan kapital och arbete, eller sätter man sitt hopp till statens och lagstiftningens hjälp och glömmar då på grund av dessa förhoppningar bort den direkta kampens nödvändighet. Man kan icke vara verksam på båda områdena utan att den fackliga verksamheten med tiden förlorar sin kamplust och initiativkraft och undantränges av den parlamentariska metoden. Detta framträder allt tydligare till och med i England, fackföreningsrörelsens klassiska land, sedan Arbetarpartiet vunnit inflytande över den fackliga rörelsen. Ett stort antal fackföreningsledare äro samtidigt arbetarpartiets politiska representanter och höra till följd därav endast till hälften till de fackliga striderna och dess hårda metoder. Detta visade sig tydligast under den stora

generalstrejken 1926. Rörelsen framsprang ur massans initiativ, och ledarna voro helt enkelt nödsakade att gå med, ehuru de flesta av dem avgjort voro emot strejken. Följderna kunde därför heller icke utebliva. Till och med Archibald Appleton, sekreteraren för General Federation of British Trade Unions, uttalade sig efter generalstrejken på det allra skarpaste mot denna rörelsens »olagliga experiment». Hur kunde man väl vänta, att en rörelse, i spetsen för vilken det ställts människor mot sin vilja och med sådana åskådningar, skulle kunna segra?

När de tyska arbetarna utan motstånd förlorat den åttatimmarsdag de erövrade genom revolutionen, så är det åter ett resultat av samma krafter. När man äntligen lärde sig inse vansinnet i denna efterlåtenhetspolitik och talade om att återerövra åttatimmarsdagen, så förlitade man sig icke på en energisk facklig aktion, utan klamrade sig åter fast vid hoppet om parlamentet och skyddet från regeringen. Och regeringen hjälpte, blott icke arbetarna. Skiljedomsinstitutionen, som fackföreningsledarna till en början mottogo med sådan tillfredsställelse, var av så utpräglad reaktionär karaktär, att till och med ledarna sågo sig nödsakade att protestera, fastän de samtidigt manade arbetarna att underkasta sig utslagen för att ådagalägga sin respekt för den nya statens lagar. Skiljedomsinstitutionen nöjde sig icke med att oupphörligt nedsätta arbetarnas löner, de fällde även utslag, som direkt angrepo arbetarnas organisationsverksamhet och förbjödo förbunden att på något som helst sätt understödja arbetare, som gingo i strejk för att förbättra sin ställning. Och när det »parlamentariska arbetet»

slutligen ledde till genomförandet av »arbetstidsnödlagen» den 1 maj 1927, blev denna, i stället för att befrämja åttatimmarsdagen, en laglig sanktion av nio- och tiotimmarsdagen.

De fackliga striderna i form av partiella och lokala strejker förlora allt mer sin betydelse genom den nya gestaltningen av kapitalismen, genom bildandet av internationella karteller och truster växer kapitalismen alltmera ut över de nationella staternas gränser. Dess intressen är numera mycket mindre bundet vid det statliga samhällets territorium än förr. Genom industriens internationella förtrustning, genom skapandet av sammanslutningar som t. ex. den internationella stålkartellen, behöva de olika ländernas företagare icke längre frukta någon konkurrens. Varje land har fått sin kvotdel i den internationella produktionen säkerställd och är garanterad ersättning för en eventuell underproduktion. När nu arbetarna inom stålindustrien gå i strejk i ett land för att tillkämpa sig vissa förbättringar, så kunna företagen i detta land lugnt se framtiden an. Utlandets konkurrens är avskaffad och företagen erhålla gottgörelse ur den internationella utjämningskassan för den underproduktion strejken eventuellt kan framkalla. Under sådana omständigheter kan även det mest omfattande internationella strejkunderstöd av finansiell art icke leda till något resultat för arbetarna. Här finns det blott tvenne utvägar: antingen att utvidga strejken till att omfatta även alla andra viktigare industriområden i det egna landet, eller, vad som ligger ännu närmare till hands, att utvidga strejken till att omfatta alla länder inom den ifrågavarande industrien.

Liksom företagen i sina internationella truster

och karteller skaffat sig en grundval för utövandet av ömsesidig hjälp i största omfattning, så måste också arbetarna genom skapandet av internationella revolutionära sammanslutningar skapa sig en bas för en solidarisk aktion, vars slagkraft når ut över gränserna för det egna landet, om de vilja med framgång upptaga kampen mot sina utsugare.

Gent emot kapitalets internationella kartellering står den statliga myndigheten maktlös. Tvärtom vinner kapitalismen i sin nya form ett alltmera ökat inflytande över lagstiftningsapparaten, när nödvändigheten bjuder att åstadkomma ännu mera lämpliga statsformer till arbetarnas effektivare undertryckande. Så länge arbetarna motståndslöst böja sig för det nya systemets gränslösa utsugning och icke resa något organiserat motstånd komma de icke att besparas några missräkningar. Rätt får blott den, som förmår att uppbringa vilja till handling.

Ett effektivt motstånd och direkt offensiv kunna arbetarna endast åstadkomma genom revolutionära ekonomiska kamporganisationer. Blott på det ekonomiska området äro de i stånd att utveckla sin egentliga samhälleliga styrka, ty det är deras verksamhet som producenter, som sammanhåller hela den samhälleliga byggnaden, ja, som upprätthåller samhällets existens. På varje annat område kämpa de på främmande jord och föröda sina krafter till ingen nytta. På den parlamentariska politikens område liknar proletariatet den grekiska sagans Antaios, som stryptes av Herakles i luften, sedan han lyft sina fötter från jorden, från vilken han fick sin kraft.

Emot den gränslösa utsugningen av de stora massorna i den nya tiden av monopol och rationali-

sering hjälper endast ett medel — den frihetliga socialismen. Kapitalismen i sin nuvarande form växer ut till en allt större fara för hela mänskligheten och måste bekämpas på alla områden med den största beslutsamhet. Men i denna kamp äro proletarietets ekonomiska kamporganisationer av den mest avgörande betydelse, icke blott därför att inom dess leder fostras en solidaritetens anda i kampen för det dagliga brödet, men även därför att de bjuda den enda bredare grundval, på vilken ett målmedvetet handlande i en konstruktiv skapande socialistisk anda kan utvecklas. På grund härav borde man lägga största vikt vid att i framtiden även vinna de andliga arbetarna, kemikerna, teknikerna, funktionärerna o. s. v. för frihetens och socialismens sak, emedan deras verksamhet är av oskattbar betydelse för arbetarnas förvaltningstekniska duglighet. Att för arbetarna ständigt framhålla den sociala befrielsens stora mål, att för dem göra detta måls praktiska genomförbarhet till en inre övertygelse, som mognar till ett djupt etiskt behov, måste vara den fasta grundvalen för all socialistisk fostran.

Socialismens stora slutmål måste stå för oss i alla dagens praktiska strider för stundens behov och fylla dessa med socialistisk anda, ty blott i denna anda kunna alla hinder brytas och seger vinnas.

Nödvändigheten av arbetstidens förkortning.

Den väldiga arbetslöshet, som blivit en permanent företeelse i Europa, gör arbetstidsfrågan till det viktigaste problem, som för närvarande sysselsätter arbetarna. Rationaliseringen undrandrar produktionen miljoner arbetskrafter, för vilka det kapitalistiska samhället icke längre har någon sysselsättning och vilka det hänsynslöst prisger åt eländet. Existensen av denna väldiga reservarmé är för företagareväldet ett utomordentligt medel till att göra arbetarna fogliga, därigenom att den när som helst möjliggör för arbetsköparna att ersätta de missnöjda elementen med arbetsvilliga, som gjorts möra av eländet. Denna lika sluga som grymma taktik medför den icke föraktliga fördelen för arbetsköparna, att det utvecklar en motsättning bland arbetarna, som med varje dag blir allt skarpare och som blir allt svårare att övervinna.

Det gamla påståendet om existensen av en enhetlig proletärklass, vars enskilda medlemmar äro hänvisade till varandra på grund av de naturliga materiella intressena, har aldrig varit mer än ett påstående, som direkt slog de faktiska förhållandena i ansiktet. Arbetarklassen är i varje land uppdelad i olika kaster, bland vilka ståndshögfärden är nästan lika utbredd, som i andra samhällslager. Den icke yrkeskunnige grovarbetaren blir ännu av den kvalificerade yrkesarbetaren betraktad med viss ringaktning, och denna skillnad gör sig icke blott gällande på arbetsplatsen, men även utanför. Över förhållandet mellan arbetare och funktionär skola vi icke

tala, då detta är allt för väl känt. Men lika skarpt utvecklar sig skillnaden mellan den arbetande och den arbetslöse proletären. Här hjälper intet tal om den enhetliga arbetarklassen; fakta tala här starkare än den vackraste teori. De som ha arbete äro angelägna om att hålla de arbetslösa fjärran från sin arbetsplats, medan de senare eftersträva att återigen komma in på arbetsplatsen, varvid det vanligen icke betyder något för dem, om andra däri-genom bli kastade på gatan. Här framträda intressemotsatser inom samma klass, vilka blott övertvinnas genom etiska krafter. Var och en som längre tid vistats bland arbetarna vet, hur svårt detta mången gång är.

Så länge arbetslösheten för den enskilde endast varade en viss tid, var det alltid möjligt att framkalla en viss solidaritetskänsla mellan den arbetande och den arbetslöse. Men detta förhållande förändras grundligt, när numera arbetslösheten blivit ett permanent tillstånd, när människor icke blott veckovis men i månader och år äro utan sysselsättning och äro prisgivna åt det största elände, eller när företagarna blott vilja anställa folk under en viss ålder och kasta alla äldre på avskrädeshögen. Under dessa förhållanden skärpas motsättningarna mer och mer, emedan här rätten till arbete samtidigt betyder rätten till livet.

Just på grund av dessa förhållanden spelar nu arbetstiden en allt viktigare roll för arbetarrörelsen än förr. Gent emot arbetslöshetens fruktansvärda onda kunna arbetarna endast föra arbetstidens förkortning i fält. De fackliga organisationerna ha lugnt åsett, hur den kapitalistiska rationaliseringen kastat miljoner arbetare på gatan, utan att reagera

emot detsamma. Härigenom föllo alla fördelarna av det nya systemet utan ansträngningar i arbetsköparväldets sköte, så att man till och med vid inskränkt produktion kunde erhålla ännu större vinster, en företeelse som man blott har rationaliseringen att tacka för. Den enskilde arbetarens prestation har stegrats i betydande grad genom de nya rationaliseringsmetoderna, i de flesta fallen på bekostnad av arbetarens sundhet, utan att man här för givit honom någon motsvarande ersättning. Att arbetarna under dessa förhållanden drivas emot en tid av det fruktansvärdaste slaveri, det måste var och en erkänna, som icke är alldeles blind för den moderna industrialismens företeelser.

Därför är det numera den viktigaste uppgiften för arbetarnas praktiska dagsstrider att förkorta arbetstiden, för att förskaffa den arbetslöse sysselsättning. Må man icke komma till oss med det gamla påståendet, att en förminskning av arbetstiden ännu aldrig begränsat produktionens avkastning och följaktligen icke har något nämnvärt inflytande på arbetslöshetens problem. Detta påstående är blott relativt riktigt. Väl är det sant, att företagaren efter varje förkortning av arbetstiden vanligtvis eftersträvar att genom ännu större mekanisering av arbetsprocessen och genom stegrandet av den individuella prestationen åstadkomma en utjämning och i allmänhet också lyckas. Men det sker icke på en gång utan först småningom. Skulle man i dag fastställa arbetstiden i Tyskland till sex eller sju timmar, så skulle detta vid bibehållandet av samma antal arbetare utan tvivel ha till följd en betydande brist i produktionen, som för närvarande blott skulle kunna utjämnas genom anställandet av flera arbets-

krafter. Först under tidens lopp skulle företagaren kunna vara i stånd att genom förbättrade tekniska metoder etc. småningom inhämta och med samma antal arbetare som fordom frambringa samma produktionskvantitet.

På grund härav måste frågan om förkortningen av arbetstiden med hänsyn tagen till rationaliseringen behandlas på ett helt annat sätt än hittills. Varje gång företagaren genom mekanisering av arbetet och genom stegring av den enskilde arbetarens prestation åter skruvade produktiviteten i höjden, måste det göras klart för honom, att den uppkomna fördelen icke får uteslutande tillfalla honom, utan att även arbetarna måste erhålla en motsvarande ersättning för sin stegrade prestation, och detta huvudsakligen i form av en förminskning av den hittillsvarande arbetstiden, så att på detta sätt en så att säga automatisk sänkning av arbetstiden måste inträda efter varje stegring av produktionen. På detta sätt kunde säkerligen arbetstidens förkortning utöva ett avgörande inflytande på arbetslöshetens problem.

Härtill skulle emellertid en helt annan inställning av de fackliga organisationerna vara nödvändig. Fackorganisationerna ha hitintills aldrig bekymrat sig om, att företagaren vid dåliga affärskonjunkturer helt enkelt kastar så och så många arbetare på gatan, medan andra åtnjuta privilegiet att få fortsätta sitt arbete. Vi se till och med, hur man inom alla industrier utför övertidsarbete, medan tusenden arbetslösa hålla på att omkomma i elände. Fackorganisationerna måste en gång för alla erkänna, att varje arbetare har rätt till livet, och då denna rätt endast är honom garanterad under förut-

sättning, att han finner avsättning för sin arbetskraft, så måste det med hjälp av hans organisation lämnas honom möjlighet att deltaga i produktionsprocessen. Inträder då en stockning i affärerna, så måste alla arbetarna i den ifrågavarande industrien arbeta kortare arbetstid, i stället för att man, som nu är fallet, nöjer sig med att tusenden bli kastade på gatan.

På detta sätt får organisationen en helt annan betydelse för arbetarna, och solidaritetskänslan skulle otvivelaktigt genom denna uppenbara gemenskap i intressen och strävanden befrämjas på ett oänt sätt. När numera kapitalismens rationaliseringsprocess utsträcker sig över alla länder, tränger sig detta problem fram av sig själv till arbetarnas ekonomiska organisationer. En sådan arbetarnas medbestämmanderätt skulle ha en helt annan betydelse än socialdemokraternas och de reformistiska fackföreningsledarnas dröm om en kommande ekonomisk demokrati. Att vänta att den kapitalistiska staten skulle inskränka monopolens makt och öva en så kallad kontrollrätt över den samma, och detta till och med i allmänhetens intresse, är efter alla de senaste årens erfarenheter en så barnslig förhoppning, att man ständigt på nytt måste förundra sig över, hur man överhuvudtaget ännu kan hysa sådana tankar i våra dagar, då man i alla länder söker tillintetgöra alla arbetarnas rättigheter och i synnerhet de fackliga organisationernas aktionsfrihet.

Alla rättigheter, som arbetarna hittills åtnjutit, ha icke blivit dem frivilligt skänkta, men blivit tillkämpade genom hårda strider. Det är vanvettigt att tro, att det kommer att bli på annat sätt i fram-

tiden. Tvärtom visar oss kapitalismens senaste utveckling allt för tydligt, att dess representanter icke äro sinnade att giva arbetarna ens det allra ringaste utan kamp. Därför måste alla den sociala kampens medel bringas till användning för att skydda arbetarna för den nya industriella feodalismen, som överallt hotande höjer huvudet och eftersträvar att tillintetgöra de sista resterna av de tillkämpade rättigheterna. Och denna kamp om förbättrade existensförhållanden, som är starkt hotad av rationaliseringens system, måste allt mer utvidgas till en kamp för den fullständiga sociala befrielsen, som finner sitt uttryck i den anarkistiska socialismen.

Ännu en gång måste det sägas arbetarna i alla länder: Endast genom kamp kunna ni förvärva eder rätt och frihet!



Innehållsförteckning:

Inledning	3
Rationaliseringens problem och verkningar . .	12
Rationalisering vid kolgruvorna	19
Rationaliseringen i stål- och järnindustrien . .	25
Rationaliseringen i maskinindustrien	32
Rationaliseringen i kaliindustrien	36
Rationaliseringen i textilindustrien	37
Där rationaliseringen icke gör sig märkbar . .	38
Från »laissez faire» till ekonomisk diktatur . .	40
För oss rationaliseringen närmare socialismen .	46
Kampen om världsmarknaden	54
De asiatiska folkens uppvaknande	57
Det allmänna läget o. vad arbetarna måste göra	63
Nödvändigheten av arbetstidens förkortning .	73
